

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**SIEGFRIED LENZ'İN KISA ÖYKÜLERİ
ÖRNEĞİNDE İLETİŞİM SORUNSAĞI**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
AşkıM ÖĞÜT MARANGOZ**

Enstitü Anabilim Dalı : Alman Dili ve Edebiyatı

Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. Nurhan ULUÇ

MAYIS - 2014

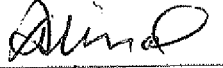

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SIEGFRIED LENZ'İN KISA ÖYKÜLERİ
ÖRNEĞİNDE İLETİŞİM SORUNSAĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
AşkıM ÖĞÜT MARANGOZ

Enstitü Anabilim Dalı : Alman Dili ve Edebiyatı

Bu tez 21/05/2014 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof. Dr. Arif ÜNAL	Basarılı	
Yard. Doç. Dr. Nurhan ULUÇ	Basarılı	
Yard. Doç. Dr. Aysel Nursen DURDAĞ	Basarılı	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Aşkın ÖĞÜT MARANGOZ

07.05.2014

ÖNSÖZ

Günümüz sorunlarından biri de iletişim bozukluğudur. İletişimsizlik, kişilerde genel olarak fizyolojik, psikolojik veya davranışsal bir sorun olarak ortaya çıkmakta ve bu sorunların kaynağında birçok neden yatmaktadır. Çünkü her kişinin beklentileri, ihtiyaçları, algılayışı, bakış açısı farklıdır. Bu farklılıklar kimi zaman kişiler arasında iletişim kopukluğuna ve çatışmalara yol açar.

Bu araştırmada, 20. yüzyıl Alman Edebiyatı'nın savaş sonrası ve günümüz yazarlarından olan Siegfried Lenz'in, ikili iletişimden doğan çatışmaların yol açtığı problemleri kadın-erkek ilişkisi, aile-çocuk ilişkisi ve hükümet-halk ilişkisi olarak kısa öykülerinde nasıl ele aldığı, çeşitli örnekler doğrultusunda işlenmeye çalışılacaktır.

Bu tez çalışmamın hazırlanma aşamasında öncelikle bana destek olan oğlum Mert Marangoz'a ve yüksek lisans eğitimim süresince tez çalışmalarına yön veren, değerli birikimlerini bana aktaran, kıymetli zamanını benden esirgemeyen, beni her zaman sevgiyle dinleyen, tez danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Nurhan ULUÇ'a çok teşekkür ederim. Ayrıca, Sakarya Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Bölümü'ndeki değerli bölüm başkanımız Profesör Dr. Arif ÜNAL'a ve diğer bölüm hocalarıma da saygı ve şükranlarımı sunarım.

Aşkın ÖĞÜT MARANGOZ

07. 05. 2014

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
SUMMARY	iv
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: İLETİŞİM KAVRAMI VE ÇATIŞMA YÖNETİMİ	5
1.1. İletişimin Tanımı ve İçeriği.....	5
1.2.İletişim Türleri	6
1.3. Kişiler Arası İletişim	11
1.4. İletişim Çatışması ve Çözüm Yolları	13
BÖLÜM 2: ALMAN EDEBİYATI'NDA KISA ÖYKÜLER VE SIEGFRIED	
LENZ...	26
2.1. Alman Edebiyatı'nda Kısa Öykülerin Yeri.....	26
2.2. Alman Edebiyatı'nda Kısa Öykülerin Özellikleri.....	27
2.3. Siegfried Lenz'in Biyografisi.....	28
2.4. Siegfried Lenz'in Edebi Kişiliği	30
BÖLÜM 3: SIEGFRIED LENZ'IN KISA ÖYKÜLERİNDE İLETİŞİM	
SORUNSAĞI	33
3.1. Aile – Çocuk İlişkilerinde İletişim Sorunsalı	33
3.2. Kadın – Erkek İlişkilerinde İletişim Sorunsalı.....	42
3.3. Hükümet – Vatandaş İletişim Sorunsalı.....	46

SONUÇ	52
KAYNAKÇA	58
ÖZGEÇMİŞ	61

Tezin Başlığı: Siegfried Lenz ‘in Kısa Öyküleri Örneğinde İletişim Sorunsalı

Tezin Yazarı: AşkıM ÖĞÜT MARANGOZ

Danışman: Yard. Doç. Dr. Nurhan ULUÇ

Kabul Tarihi: 21.05.2014

Sayfa Sayısı: vii (ön kısım)+61 (tez)

Anabilim Dalı ve Bilim Dalı: Alman Dili ve Edebiyatı

İletişim, duygu ve düşüncelerin paylaşımı açısından sosyal bir varlık olan insan için en önemli araçlardan biridir. Çünkü insan ilişkilerinin tümü iletişimle gerçekleşir. Bugün iletişim, iletişim teknolojileri sayesinde geçmişe nazaran daha kolay ve hızlı olmaktadır. Fakat buna rağmen geçmişten günümüze iletişim bir sorun olmaya devam etmektedir. Çünkü insanlar iletişim esnasında birtakım hatalar yapmaktadır ve bu hatalarını görememektedir. Bu yüzden de iletişimde sorunlar yaşamaktadır. İletişimde yapılan hatalar bireylerin çatışmalarına, mutsuz olmalarına yol açar ve psikolojilerini etkiler. Çatışmalara yol açan başlıca etkenler kişilerin kültür seviyesi, yetiştirme ortamı, kuşak farkı, yaşı, ekonomik durumu ve kişilerin psikolojisi olarak gösterilebilir. Oysa sağlıklı iletişim, kişilerin ve toplumun huzuru için çok önemlidir.

Alman Edebiyatı'nın savaş sonrası ve günümüz yazarlarının en önemlilerinden olan Siegfried Lenz, eserlerinde toplumda var olan sorunları ve ikili ilişkilerden doğan çatışmaları ele almıştır. Her zaman ezilen insanın tarafında olmuştur. Lenz, sadece roman değil kısa öyküler, radyo oyunları, tiyatro için oyunlar da yazmıştır. Birçok eseri olan Lenz, kısa öykülere özel bir ilgi duymuştur; çünkü öyküler kişilerin iletişim kurmasında birbirini anlamasına yardımcı olur. Öyküler, kişinin önyargısız olarak öykülerdeki kahramanlara ve olaylara odaklanmamızı sağlar. Kişi öyküdeki kişiyle kendini bağdaştırır, kendine bir pay çıkarır ve kendinde göremediği hataları öykü sayesinde dışarıdan bir gözle görür. Böylece kişi düşünür ve ders alır. Ayrıca öyküler dünyanın neresinde olursanız olun benzerlik gösterirler. Kültür ile birlikte dil, bu benzerliğin oluşmasına katkı sağlar. Bu yüzden öyküler insan hayatında önemli bir yer tutar.

Bu çalışmada, 20. yüzyıl Alman Edebiyatı'nın en önemli yazarlarından olan Siegfried Lenz'in kısa öykülerinde kadın-erkek, aile-çocuk ve hükümet-vatandaş arasında geçen iletişimsizlik konusu ele alınarak, kişiler arası iletişime engel olan hataların neler olabileceği gösterilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İletişim, İletişim sorunu, 20.yüzyıl Alman Edebiyatı, Kısa Öykü, Siegfried Lenz.

Title of the Thesis: Communication Problem in the Example of Short Stories by Siegfried Lenz

Author: Aşkım ÖĞÜT MARANGOZ   **Supervisor:** Assist. Prof. Nurhan ULUÇ

Date: 21.05.2014

Nu. of pages: vii (pretext)+61(main body)

Department and Subfield: German Language and Literature

Communication is one of the most important tools for sharing thoughts and feelings for man who is a social being, because all human relationships are made through communication. Although communication is made faster and easier than before by communication technologies, there is a continuous problem from past to present in the communication because people make mistakes while they communicate and people do not realize these mistakes. Therefore there are problems in the communication. Mistakes in the communication make people unhappy and affect them psychologically. The main factors are the cultural level, habitat, generation gap, age, economic status and psychology of the person. However, healthy communication is very important for peace of society and individuals.

Siegfried Lenz, who is one of the most important post war and contemporary writers in German literature, was interested in existing problems in the society and collisions caused by bilateral relations. He always took the side of the oppressed. Lenz wrote not only novels but also short stories, radio performances, and plays. Lenz, who is the writer of many literary works, has particular interest in short stories; because stories help people to understand each other in communication. Stories make the reader focus on and characters and incidents in a non prejudiced way. Reader identifies himself/herself with the protagonist, learns a lesson from him, and sees his/her own mistakes that he/she was not able to realize before from a different perspective. Thus, the individual thinks and takes a lesson. Moreover, stories are similar all around the world. Alongside culture, language contributes the formation of this similarity.

This study deals with the issue of miscommunication between man and woman, family and child, government and citizen in the short stories of Siegfried Lenz, who is one of the most important 20th century German writers, and aims to point at potential mistakes that break down communication between people.

Keywords: Communication, Communication problem, 20th century German Literature, Short Story, Siegfried Lenz.

GİRİŞ

Kişilerin duygu ve düşüncelerini çeşitli yollarla başkalarına doğrudan veya dolaylı olarak aktarmasına iletişim denmektedir. İnsan çevresi ile sürekli iletişim halindedir. İnsanların etrafıyla iletişimde bulunması, kabul görmek ve anlaşılma ihtiyacından doğar. Bu yüzden kişiler arasında duygu ve düşünce aktarımı önemlidir; özellikle yüz yüze yapılan bir iletişimde ses tonu, beden dili, jest ve mimikleri de ayrı bir önem taşır.

İletişimde dinleyici, duygu ve düşüncesini aktaran kişi kadar önemlidir; çünkü dinlemek, duyabilmek ve görebilmek de iletişimin sağlıklı akışı için gereklidir. Alman yazar Goethe, dinlemenin ne kadar önemli olduğunu şu sözleriyle vurgulamıştır: “Konuşmak bir gereksinim, dinlemek bir sanattır” (Telapati, 2014).

İletişim sadece sözle olmaz; iletişimin birçok farklı çeşidi ve yolları vardır. İletişim çeşitleri, insanın kendi içinde kurduğu iletişim ve kişiler arası iletişimden oluşmaktadır. İletişim yolları ise sözlü iletişim ve sözsüz iletişimdir. Ne yazık ki insan, her zaman sağlıklı iletişim kuramaz. İletişimsizlik geçmişten günümüze kadar toplumda sorun olmaya devam etmekte; bunun bir yansıması olarak da kişiler arasında iletişim çatışmaları görülmektedir. Çatışmalara yol açan başlıca etkenler; kişilerin kültür seviyesi, yetişme ortamı, kuşak farkı, yaşı, ekonomik durumu ve kişilerin psikolojisidir. Bu yüzden kimi zaman iletişim yaralayıcı ve yıpratıcı da olabilir.

İkinci Dünya Savaşı'nı birebir yaşamış olan Alman Edebiyatı'nın, en önemli savaş sonrası ve günümüz yazarlarından olan Siegfried Lenz, eserlerinde insanı ve toplumsal konuları ele almış ve toplumda yer alan problemleri, ikili ilişkilerden doğan çatışmaları büyük bir ustalıkla okuyucularına aktarmıştır. Lenz, roman, radyo ve tiyatro oyunları yanı sıra öyküler de yazmıştır; öykülerde, toplumda var olan sorunlara değinmiştir ve özellikle iletişimsizlik konusunu eserlerinde işleyerek toplumun bilinçlenmesini istemiştir.

İletişim toplumun refahı için çok önemlidir. Sağlıklı iletişim kurabilmek, karşılıklı anlaşabilmek için her iki kişinin de ruh sağlığının yerinde olması gerekir; çünkü kişinin içinde bulunduğu durum ruh haline, ruh hali de kişinin davranışına ve iletişim biçimine yansır.

Bu araştırmada iletişimsizlik konusu, Siegfried Lenz'in kısa öykülerinde kadın-erkek, aile-çocuk ve hükümet-vatandaş ilişkileri ele alınmış ve bu ikili iletişimlerde çatışmaya neden olan durumlar ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca bu iletişim çatışmalarının giderilmesinde hangi çözüm yollarının olabileceği araştırılarak bir sonuca varılmıştır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı iletişim sorunsalını, Alman yazar Siegfried Lenz'in kısa öyküleri eşliğinde, ortaya çıkarmak ve iletişimsizliğin kişilerde, nasıl problem oluşturarak çatışmalara yol açtığını göstermektir.

İletişim, toplumun ve huzurun sağlanabilmesi için çok önemli olduğundan kişilere sağlıklı bir iletişim kurmanın yöntemini benimsetmek ve bunu doğru kullanabilmek için de kişileri etkili iletişim yollarının neler olduğunu konusunda bilgilendirmektir.

Çalışmanın Önemi

İletişimsizlik geçmişten günümüze dek süre gelen bir konudur. İnsan sürekli iletişim halinde olduğu halde bazen iletişimsizlik yaşamaktadır. İletişimsizlik kişilerin mutsuz olmasına ve ruh hallerinin bozulmasına neden olmaktadır. Bu yüzden, iletişimsizlik için çağın hastalığı demek doğru olur. İnsanlar iletişim esnasında birtakım hatalar yapmaktadır ve bu hatalarını görememektedir; bu yüzden de iletişimde sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır.

Bu çalışma, Lenz'in kısa öyküleri eşliğinde, iletişimde yapılan hataların neler olabileceğini göstermesi ve bu hataların düzeltilmesi açısından önem taşımaktadır; çünkü etkin bir iletişim kurabilmek ancak hataları görebilmekle ve doğru iletişim dilinin neler olabileceğini öğrenmekle mümkün olur.

Uzlaşmayı öğrenen bireyler iletişim kurarken daha bilinçli hareket ederek sağlıklı ve etkin bir iletişim halinde olacaklardır. Ayrıca iletişim konusunda bilinçlenen bireyler aynı zamanda insanları değil, problemleri karşısına almayı, yani davranışa yönelmeyi ve başkalarıyla daha kolay iletişim kurmayı öğrenecektir.

Çalışmanın Yöntemi

20. yüzyıl Alman Edebiyatı'nın en önemli yazarlarından biri olan Siegfried Lenz, eserlerinde insanı, toplumsal konuları, ikili ilişkilerinden doğan problemleri ve çatışmaları ele almıştır. Bu problemleri kadın- erkek, aile-çocuk ve hükümet-vatandaş bir araya getirerek aralarındaki iletişimsizliği göstermiştir.

Bu çalışmada, Siegfried Lenz'in kısa öykülerinden yola çıkarak iletişim sorunu gösterilmeye çalışılmış ve etkili iletişim için çözüm yollarının neler olabileceğine dair bilgiler verilmiştir.

Çalışma yöntemi olarak izlenen yollar şöyledir:

Konu,

- Birinci bölüm: İletişim kavramı ve çatışma yönetimi,
- İkinci bölüm: Kısa öyküler ve Lenz'in biyografisi,
- Üçüncü bölüm: Lenz'in kısa öykülerinde iletişim sorunsalı

olarak, üç ana bölümden oluşmuştur.

Birinci bölümde, iletişim konusu kaynak-veri taraması ve alan araştırması yapılmış, incelenen eserlerden edinilen bilgiler doğrultusunda iletişim kavramı açıklanmış ve iletişim süreçlerinin neler olduğu anlatılmıştır. Ayrıca çatışma kavramı açıklanarak kişilerarası iletişim çatışmalarının neler olduğu bilgisi verilmiştir. Son olarak da etkin iletişim kurabilmek için çözüm yollarının neler olabileceği işlenmiştir.

İkinci bölümde, kısa öykünün ilk kimler tarafından ortaya çıkarıldığı ve ilk kısa öykü alanında hangi yazarların eserler verdiği açıklanmıştır. Kısa öykünün, Alman Edebiyatı'nda hangi Alman yazarlar tarafından tanıtıldığı, ilk ne zaman yerini aldığı ve kısa öykünün özelliklerinin neler olduğu bilgileri verilmiştir. İletişimde, kısa

öykülerin yeri ve önemi anlatılmıştır. Ayrıca Siegfried Lenz'in biyografisi ve edebi kişiliğine de yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, Lenz'in kısa öykülerine geçilmiş, öykülerde kadın- erkek, aile – çocuk ve hükümet-vatandaş ilişkilerini üç gruba ayırarak, ikili ilişkilerde iletişim sorunu gösterilmeye çalışılmış ve iletişimsizliğe neden olan unsurlar sebepleriyle açıklanmıştır.

Sonuç kısmında, tez çalışmasının kısa bir özeti verilerek tezin bir bütün olarak gösterilmesi sağlanmıştır ve bu bağlamda yapılan çalışmada gelinen nokta açıklanmıştır. Ayrıca etkin bir iletişim için çözüm yollarının ve iletişim dillerinin neler olabileceğine dair bilgiler verilmiştir.

BÖLÜM 1: İLETİŞİM KAVRAMI VE ÇATIŞMA YÖNETİMİ

İletişim ile kişiler isteklerini, ihtiyaçlarını paylaşırlar; fakat bazen iletişimde anlaşmazlık, bir karışıklık, yani çatışma söz konusu olabilir. Bu gibi durumda kişi, çatışmaya neden olan problemi görebilmelidir ve iletişimin tekrar sağlıklı akışı için de çatışmayı yönetebilmelidir. Bu bölümde iletişimin tanımı, iletişim yolları ve iletişim çatışmalarına yol açan unsurlarla baş edebilme yöntemleri ele alınacaktır.

1.1. İletişimin Tanımı ve İçeriği

İletişim, farklı birimler arasında karşılıklı olarak bilgi, düşünce, duygu aktarımı demektir. İletişimde iki tarafından birbirini dinlemesi ve anlaması, en önemli husustur. Önce “Ben” kavramıyla yola çıkılır. Kişi, kendiyse barışık olmaz ise, iletişimde başarısızlık söz konusu olur ve çatışmalar yaşanır. Etkin iletişim sağlanamadığı takdirde, kişi kendine ve başkalarına saldırgan davranışlarda bulunur; etkisiz ve pasif bir tutum içinde olur.

Krotz’a (2008: 44) göre iletişim:

“İletişim, sosyalleşmenin bir şeklidir. Max Weber’in (1978) bu kavramı ele aldığı gibidir. Temel şekli ile iletişim: iki kişi arasında yüz yüze ve mimiklerle aynı anda oluşmasıdır. Böylece iletişimde kişilerin belli bir amaç için bulduklarını ve aktif yer aldıklarını anlamış oluruz. Ayrıca iletişim sembollerle işler ve beceri gerektirir. Biri konuşur yani anlamlı semboller üretir; diğeri de bu sembolleri anlamlı hale getirip anlamaya ve yorumlamaya çalışır. Böylece bu bağlantılar doğrultusunda bir konuşma gerçekleşir”.

İletişimi, etkin hale getirebilmek için iki taraf arasında geçen anlam alışverişine bakmak gerekir. İletişimi, sadece iki kişinin konuşması olarak algılamak haksızlık olur. Anlam içeren jest, mimik ve her türlü ifade bir mesaj özelliği taşır. Cüceloğlu’na (2002: 45) göre:

“İki insan birbirinin farkına vardığı andan itibaren iletişim başlar. İki insan birbirinin farkına vardığı andan itibaren:

- Söylediği
- Söylemediği,
- Yaptığı,
- Yapmadığı

her şeyin anlamı vardır”.

Kaliteli bir iletişimde etkin dinleme ve beden dili kavramları da önemlidir. Bunun yanı sıra iletişim ipuçlarını oluşturan kaynaklar, anlaşmayı kolaylaştırır. Bu ipuçlarının ana kaynağını genellikle kişiler oluşturmaktadır. Bilgi ve düşüncesini paylaşacak olan kaynak yani kişi, anlaşılmak istediği alıcıya çeşitli kanallar ve mesajlarla aktarımda bulunur. Ve alıcı da geri bildirimde bulunarak iletişimi somut hale dönüştürmektedir. Bu düzenekte parçaların her biri, karşılıklı iletişim öğelerini oluşturur.

1.2. İletişim Türleri

İletişim, karşılıklı ve iki yönlü seyreden bir süreçtir. İnsanlar arasındaki iletişimi oluşturan bazı öğeler bulunmaktadır. Bunlar; kaynak, mesaj, kanal, alıcı ve geri bildirimdir. Etkili bir iletişimin temel taşlarını oluşturan bu öğeler, duygu ve bilgi aktarımını başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesine yardımcı olurlar.

Kaynak: İletişimde kaynak kavramı, duygu ve düşüncesini aktarmak isteyen kişiyi ifade eder. Kaynak olan kişi ya da topluluk, seçerek anlamlandırdığı istek, duygu ya da düşünceyi kodlayarak alıcıya gönderir. Başarılı bir şekilde alıcıya ulaşması için mesajın doğru kodlanması gerekmektedir. Bunu yapacak olan kaynak; sözlü, yazılı, görsel ve duygusal olarak belirlenen iletişim unsurları hakkında eksiksiz bilgiye sahip olmalıdır. Gürüz ve Eğinli' ye (2012: 9-10-11) göre:

“Bu temel niteliklerden başka kaynağın iletişimde başarılı olması için sahip olması gereken özellikleri şu şekilde açıklanabilir: Güvenilirlik, iletişim becerisi, sevilme, saygınlık, kaynağın fiziki görünümü, tutumlar, empati yeteneği, eğitim seviyesi, çevresel, toplumsal ve kültürel öğeler”.

Mesaj: Gönderici konumunda olan kaynak ve alıcı arasında iletilmek istenen duygu ve istektir. Kaynak alıcıya isteğini kodlarla ve simgelerle anlatabilir. Bu iletişimde mesaj, alıcıya sözlü ya da sözsüz olarak iletilebilmektedir. Ayrıca göndermek istenilen mesajın içerik özelliği ve alıcıyla kurulan ilişki, iletişimin etkili olup olmamasını etkiler. İçeriğin alıcının bilgi düzeyine paralel olması ve alıcının kişisel özellikleriyle olaylar karşısındaki tutumu, iletişimin akışında belirleyici rol oynamaktadır.

Kaynaktan alıcıya ulaştırılacak olan mesaj, anlaşılır olmalı ve açık bir dille ifade edilmelidir. Çünkü kaynak, gönderilen bu mesaj karşısında alıcının vereceği tepkiyi ölçmektedir. Mesaj, bazen alıcıdan gelebilecek davranışa göre belirli bir zamana bağlı olabilir. Yani mesajın içeriği kadar zamanlaması da iletişim açısından önemli rol oynamaktadır.

Mesaj, alıcıya gönderilirken iletişim ağının ne olacağına iyi karar verilmelidir. Doğru bir yol izlenmez ise, hem alıcı-kaynak arasındaki ilişki zedelenebilir, hem de iletişimde başarısızlık söz konusu olabilir. En önemli noktalardan biri de mesajın kaynak ve alıcı arasında gizli kalmasıdır. Yanlış anlaşılmalara mahal vermemenin, iletişimin kalitesini artırır.

Kanal: İletişim, birden fazla kanalın var olduğu bir süreçtir. Alıcı ve kaynak arasındaki iletilerin sözlü veya yazısal olarak iletilmesini kapsar. Kanal, bu mesajların alıcıya doğru ulaşabilmesi için etkili ve en önemli yoldur. İletilmek istenen mesajın özelliğine göre seçilir.

Bu bazen iletişim kurulan kişilerin, sesler, jest, mimik, kullandığı sözcükler ve beden hareketlerini kapsar. Bazen de kitap, fotoğraf, resim gibi kültürel öğeleri içerir. Yine de kanalların içinde en bilinen ve yaygın olarak kullanılanları, telefon, televizyon ve internettir. İletişim araçları olarak kullanılan bu teknolojik araçlar, bilgi ve duygu aktarma konusunda bizlere yol göstermektedir.

İletişim sürecinde seçilecek olan kanalın en belirgin özelliği, alıcının kapasitesine göre oluşudur. Kanalın türünü seçmek kadar önemli olan bir hususta kapasitesinin miktarıdır. Eğer siz etkili bir iletişim yakalamak uğruna, kanalın taşıyabileceğinden çok yük verirseniz; eksik iletimler görülecek, anlatmak istediğiniz mesajınız alıcıya doğru bir şekilde ulaşmamış olacaktır.

Alıcı: Alıcı, iletişimin en önemli parçası olup kaynak tarafından iletilen mesajı anlamlandıran topluluk ya da kişidir. Uygun çevre ve zamanlama gibi faktörlerin de birleşimiyle kaynak, alıcıya farklı kanallarla mesajını iletir. Kodlanarak gelen bu bilgiyi, duygu ya da isteği, alıcı kendine göre yorumlar ve algılar. Bu algının oluşmasını alıcının bilgi birikimi, deneyimi ve algılama özellikleri belirler. Alıcı kendisine ulaşan bu mesaja belirli bir tepki verir ya da bir davranışta bulunur. Bu

durum ile kişinin olumlu ya da olumsuz tepki vermesiyle de iletilmek istenen mesajın doğru anlaşılıp anlaşılmadığı görülür.

Alıcıya gönderilen mesajlar açık ve anlaşılır değilse ya da kavrama kapasitesini aşabilecek kadar çok sayıda mesaj gönderilmişse eksik ya da yanlış anlaşılmalar yaşanabilir. Bunların dışında alıcının gönderilen mesajı algılamaya istekli olması da beklenir. Çünkü eğer kayıtsız kalmak isterse, iletişim tek taraflı gerçekleşmiş olacak ve geri bildirim aşamasında da başarısızlık yaşanacaktır.

Geri Bildirim: Gürüz ve Eğinli' ye (2012, 60) göre:

“Kişilerarası iletişim süreci boyunca kaynak kişinin ne dediğine ilişkin olarak alıcı kişinin bu sinyale ilişkin tepkisini gönderdiği mesajlara geribildirim adı verilmektedir. Geribildirim, kaynak kişiye mesajının nasıl bir etki yarattığını ifade etmektedir. Geribildirime göre, kaynak mesajı tekrar düzenlemekte, ya da mesaja karşılıklı yeni bir mesaj üretmektedir”.

Kaynak, alıcıya mesajını çeşitli kanallarla ilettikten sonra sağlıklı bir iletişimin yaşanıp yaşanmadığını doğru geri bildirimden anlayabilir. Yani kaynak iletmek istediği mesaja karşı bir tepki alabiliyor ise gerçek bir iletişim söz konusu olabilir. Geri bildirimde dair mesajlar, pozitif ya da negatif olabilmektedir. Pozitif geri bildirim daha çok, kişiyi övmek, takdir etmek, gülümsemek gibi belirtilerden anlaşılabilir. Negatif geri bildirim ise, surat asılması, kavga edilmesi, olumsuz eleştirilmesi anlamına gelir. Bazen de geri bildirim kişiye odaklı verilebilmektedir. Bazen kişiye soru sorarak bunu sağlayabildiği gibi merkeze onu alarak güzel ifadelerde bulunabilir.

Alıcının kaynak tarafından gönderilen mesajı kabul etmeme ve yargılamayı seçtiği görülebilir. Fikri, duygu ve düşünceyi desteklediği olumlu geri bildirimler yapabilir ya da onaylamadığını belirten yaklaşımları da sergileyebilir. Geri bildirimde alınan cevaba yönelik sorular yöneltildiği görülür. Yüksek kontrollü geri bildirim olarak adlandırılan bu durumda, belirli bir amaç doğrultusunda hareket edilir. Eğer geri bildirim, amaç içermeden, yalın ve doğru bir biçimde veriliyorsa buna da düşük kontrollü geri bildirim denir.

Geri bildirimde eksiklikler yaşandığı düşünülüyorsa kaynağın alıcıya gönderdiği kanal ve mesajın içeriklerine bakılabilir. Bazı unsurlarda düzeltme yaparak yanlış

anlaşılmalara son verilmesi, etkin bir iletişimin oluşmasını sağlar. İletişimde mesajı veren kaynaktır ve alıcıya açık, net mesajlar vermelidir.

İletişimde kullanılan iki iletişim türü bulunmaktadır:

- Sözlü iletişim
- Sözsüz iletişim

Sözlü İletişim: Sözlü iletişim, kaynak ve alıcı arasındaki mesajın görülebilir ve işitilebilir düzeyde iletilmesidir. Kişilerin dil aracılığıyla mesajı kodlaması ve karşı tarafa aktarmasını kapsar. Karşılıklı diyalog içine girilmesi, sözlü iletişimde en çok göze çarpan noktadır. Sözlü iletişim, sadece konuşmayı değil, sesin içerdiği müzik, video ve benzeri araçları da içinde barındırmaktadır.

Sözlü iletişim kurarken açık ve kapalı iletişim yolları seçilir. Açık iletişim, kişinin iletmek istediği mesajı doğrudan, anlaşılır, net ifadelerle karşı tarafa aktarması anlamına gelirken kapalı iletişim ise, kişinin vermek istediği mesajı direkt ifade etmek yerine, imalarda bulunmasıyla gerçekleştirilen bir iletişim şeklidir. Sözlü iletişimde onaylayan, bazen aşağılayan, bazen de eleştirel tarzlara rastlanabilir. Anlatmak istenilen mesajı kişiye aktarırken, onun algılaması istenilen şekilde yaklaşımda bulunulur. Ayrıntılı bir biçimde de anlatma yolu seçebilir, kısa ve öz olarak direkt ifade etme şeklinde de davranabilir. Seçilmiş olan anlatım yolu, kişinin mesajını en iyi biçimde aktarabilmesini sağlamalıdır.

Sözlü iletişimin etkinliğini etkileyen bazı faktörler de bulunmaktadır. Bunlardan biri genellemedir. Birçok kişi bireysel olarak algılamak ve ona uygun olarak değerlendirilmeyi ister. Buna rağmen birçok kişi, belirli insanları, grupları ya da olguları belirli bir sınıf içine koymayı yeğler. Yapılan bu genellemede, özellikle olumsuz bir ifade varsa, aynı grup içinde görülmek iletişim çatışmalarına neden olabilir. Diğer bir faktör de, kutuplaşmadır. Gürüz ve Eğinli' ye (2012: 118) göre: "Kutuplaşma, anlamların aşırı uçlarda kullanımı ile yanlış düşüncelerin oluşmasını, yanıltmaları ifade etmektedir".

Kutuplaşma, genelleme olarak birbirine benzer kavramlar olsa da aşırı uçlarda kullanılması nedeniyle gerçeklikler üzerinde sorgulama yapılmasını sağlar.Sözlü

iletişimi olumsuz etkileyen bir diğer faktör ise kişiler ve olaylar karşısında kullanılan kelime ve hitapların, başka yer ve zamanda kullanılmaması gerektiğidir. Bu değişimlere dikkat edilmemesi, kişiler arası etkileşimi zorlaştırır. Ayrıca sözlü iletişimde çok önemli olan dil kavramında soyut bir dil seçilir ve anlatım çıkmaz bir noktaya getirilirse, karşıdaki kişi anlatmak istenilen mesajı doğru bir şekilde almayabilir. Ve çok karşılaşılan engellerden bir diğeri de anlam çıkarmadır. Karşılıklı diyaloglardan çıkarılan anlamlar, kişinin algılayışını oluşturur. Kullanılan ifadelerden yola çıkılarak yapılan yorumlar, yanlış anlaşılmalara neden olup tartışmalara sebebiyet verebilmektedir.

Sözsüz İletişim: Sözlerle ifade edilmeyen, jest, mimik, yaşam tarzı, beden dili, yüz ifadesi, göz teması gibi işaretler, sözsüz iletişimin unsurlarını oluşturur. Karşılıklı olarak konuşma içine girmeden de alıcıya mesaj iletilebilir. Etkin bir iletişim için, sözlü ve sözsüz iletişimin birbiriyle ters düşmemesine dikkat etmek gerekir. Kişinin ne söylediğinden çok, nasıl söylediği önem taşımaktadır. Ayrıca iletişimde sözsüz iletişim çok etkin rol oynamaktadır.

Gürüz ve Eğinli (2012: 120) sözlü ve sözsüz iletişim unsurlarını yüzdelerle şu şekilde ifade etmiştir:

"İletişim konusunda çalışmalar yapmış olan Albert Mahrebian mesajların %55 sözsüz, %38 ses ile ilgili, %7'sinin ise sözle aktarıldığını açıklamaktadır. Ken Cooper ise bu oranları %60 beden hareketleri, %30 ses, %10 ise sözcüklerin etkili olduğunu ifade etmektedir".

Sözsüz iletişimde alıcı ve kaynak arasında birden fazla kanal kullanılmaktadır. Bunların en yaygın olanı görsel kanaldır. Yüz yüze iletişimde tercih edilen en belirgin yol, birbirlerinin hal ve hareketlerine dikkat etmekten geçer. İki kişi arasındaki bedensel mesafe, kurulan göz teması ve surat ifadesi, verilmek istenen mesajı karşı tarafa iletmektedir. Kişinin giyiniş tarzından oturuş şekline, el kol hareketlerinden bakışına kadar her nokta, mesaj değeri taşımaktadır. Kişi, böylece çevresiyle istese de istemese de iletişim içinde olmaktadır.

Bazen sözsüz iletişimde işitsel kanallara da yer verilir. Karşılıklı telefon ya da yüz yüze görüşmede en ufak bir ses tınlaması, sessizliklerin yaşanması, ses ve tonlamalara yapılan vurgu, vermek istenilen mesajı karşı tarafa aktarır. Konuşma

tarzından kaynak olan kişinin davranışları ve hayata bakışı hakkında izlenim sahibi olunabilir. Yumuşak bir ses tonuyla konuşan biriyle, bazı kelimelere vurgu yapan biri hakkında ön bilgi oluşturarak, o kişilerle kurulacak ilişkinin boyutu belirlenebilir.

Sözsüz iletişimin dokunsal kanalı ise bize, birbirine dokunan insanların daha yakın ilişkiler kurma yönünde olduğunu gösterir. Dokunma ve temas, özellikle dostluk ya da aşk gibi ikili ilişkilerde yakınlığı artırıp daha sıcak bağlar kurmaya yaramaktadır. Sözsüz iletişimde kokunun da önemli bir yer kapladığı gözlenebilir. Cüceloğlu' na (2002: 62) göre:

“Kokunun kendine özgü mesajları var ve bu mesajları ancak verebilmekte, ancak kokunun verebileceği bu mesajları söze dökersek mesaj işlevini görmez, hatta tam tersi bir etki uyandırır”.

Duygusal yaşantıda doğrudan etkileyen koku konusunda yapılan doğru seçimler, iletmek istenilen mesajı en doğru şekilde aktaracaktır.

Sözsüz iletişimde koku ve ses kadar önemli olan bir diğer unsur da tat'tır. İkili ilişkilerde birbiri için hazırlanan yemeklerle, kişilere verilen değerın eşit tutulduğunu söylemek mümkündür. Damak tadının birbirine yakın olduğu dost ve eşlerin, daha sıcak bağlar kurduğu görülür. Zevklerin uyuşması, duygular arasında ilişki kurulmasına yol açmaktadır.

1.3. Kişiler Arası İletişim

Sözlükte yer alan iletişim tanımlarından biri şöyledir: “İki ya da daha çok kişi arasında bir anlaşma, uzlaşma doğmasını sağlayan karşılıklı konuşma, diyalog” (Kaya, 2014).

Kurulan iletişimin hedefi, karşılıklı olarak uzlaşabilmek; karşı tarafa iletmek istenilen mesajı doğru bir biçimde ifade edebilmektir. Buradan yola çıkarak uzlaşmayı tarif eden Dökmen' e (2013: 266) göre: “İnsanın kendi içindeki ve çevresi ile kendi arasındaki sorunları, çatışmaları, kendisinin ve ilgili diğer kişilerin şeylerin çıkarlarını göz ederek çözmesi demektir”.

İnsan kendisiyle uzlaşabildiği gibi, anne-baba figürüyle, doğayla ve diğer insanlarla da anlaşma yolunu seçer. Fiziksel ve toplumsal çevreyi de göz ardı etmeden, istekler

doğru ifade edilerek, çözümlere ulaşmak en etik olandır. Fakat bazen kişiler arası, sonu uzlaşmayla bitmeyen, çatışma boyutuna dönüşen ve empati eksikliği bulunan iletişimler de kurulur. Çünkü kişiler arasında beklentiler, yaşam tarzı, alınan kültür ve bilgi birikimi kurulan iletişimde önemli olup iletişimin kalitesini ve boyutunu değiştirmede etkilidir.

İletişim, genel olarak insanlar arasındaki ilişkilerden oluştuğu için bu iletişimi hızlandıran ve durduran olumlu-olumsuz etkiler üzerinde durmak gerekir. Pek çok kişinin bireysel iletişim tarzı ile var olma biçimi arasında benzerlikler bulunmaktadır. Kurulan iletişim kişileri olumlu bir sonuca götürürse, bu kurulan iletişimin kalitesini ve kişinin nasıl biri olduğunu gösterecektir. Eğer kişiler arasındaki iletişim, tartışma boyutuna varıyorsa, istenilen uzlaşma sağlanamaz. Ve orada gerçek bir iletişimden söz etmek mümkün olmaz.

Kişiler arası iletişimde, sadece bireylerin birbirlerine olan tavırlarını ele almak doğru olmamakla birlikte, ilişkinin türünden zamana, bulunulan mekandan havanın durumuna kadar bir çok etken iletişim üzerinde oldukça etkili ve söz sahibi olmaktadır.

Kişiler arası iletişimde yer alan sosyalleşme ve toplumsallaşma konusunda verilen önem, birey olmak ve iyi iletişim kurmak için olması gereken etkidir. Dökmen 'e (2013:204) göre: “Kişilerarası iletişim olmadan insanların varoluşunun tamamlanması mümkün değildir. Bu yüzden sosyal yaşam, insan varoluşunun vazgeçilmez bir ögesidir”.

Kişiler arası iletişimde, bireylerin belirli bir yakınlık içinde olmasına dikkat edilir. Katılımcıların, karşılıklı olarak mesaj alıp vermesi ve geri bildirimde bulunması için yüz yüze olma esasına bakılır. Burada kullanılan mesajların, sözlü ya da sözsüz olması önemli değil; açık ve anlaşılır olması gerekmektedir. İletişim tek yönlü olmadığı için mesajın nasıl algılandığı ve karşısında alınacak tepkiler, kişiler arası iletişimin boyutunu gözler önüne serecektir.

Kişiler arası İletişimin Temel Özellikleri: Kişiler arası iletişimde iki taraf olmazsa olmaz koşulların başında gelir. Bütün davranışlar, olumlu ya da olumsuz fark etmeksizin bir mesaj anlamı taşır. Yüz yüze olmasının etkinliği arttıracığı düşünülse

de günümüzde gelişen teknolojiyle beraber iletişim kurarken doğrudan ya da dolaylı olarak başka yollarda kullanılır.

Kişiler arası iletişimde süreç, herhangi bir olayın devamlılığını sağlar. Kişi olaydaki zaman ve akışı takip ederek, karşısındaki insanın verdiği mesaja anlam yükler ve ilişkinin geleceği bu şekilde belli olur. Etkin bir iletişim sağlanması için kullanılan sözcüklerden, jest, mimik gibi sözsüz iletişim unsurlarına da kadar her noktaya dikkat edilmelidir.

"Kişiler arası iletişimde, tarafların verdiği mesajların sıralaması süreç boyutunda ele alınması gereken bir konudur. İletişim süreci içinde bir mesajı ardından hangi mesajın geldiği etkileşimden çıkarılan anlamı etkiler" (Taş, 2014).

Kişiler arası iletişimin, başlangıcı ve sonucu tanımlamayan, sürekliliği devam eden bir aktivite olarak ortaya çıktığı görülür. İki kişi arasındaki iletişim belirli bir sonuca bağlanmasa da, sağlıklı bir iletişim kurulması için geri bildirim ne kadar önemli ve gerekli olduğunu belirtmek gerekir.

Kişiler arası İletişimde Dilin Kullanımı: Dil, kişiler arası iletişimin en önemli ögesini oluşturur. Her iletişim biçiminin kendine ait bir dili ve anlamı bulunmaktadır. Kişilerin birbirleri arasında kurduğu güven ve duygu alışverişinde kullanılan sözcükler, onlara yüklenecek anlamlar sebebiyle özenle seçilmelidir. Olumlu ya da olumsuz duyguları ifade etmeyi sağlayan kelimeler, kişinin kendini açıkça ifade etmesini sağlayacaktır.

Konuşma esnasında kullanılan dil, sembollerden oluşmaktadır. Kişilerin algılarının oluşmasını sağlayan bu süreçte yüklenen anlamlar, kişiden kişiye göre de değişmektedir. İnsan ilişkilerini kapsayan dilde, sınıflandırmalar ve genellemeler de görülür. Kelimelerin sözlükte yazan anlamlarının yanı sıra yan anlamları da kişinin kendini ifade etmesinde kişiye rehberlik eder.

1.4. İletişim Çatışması ve Çözüm Yolları

İletişim çatışması, iletişimi oluşturan kaynak, mesaj, kanal, geri bildirim gibi öğelerinin alıcı tarafından farklı şekilde yorumlanmasıyla ortaya çıkan durumu ifade

etmektedir. Benzer bir iletişim şekli seçilmez ise anlayış ortadan kalkar ve alıcıyla mesajı yollayan taraf arasında çatışma başlar.

İletişim çatışmalarının seyri birbirinden farklı olmaktadır. Aktif bir çatışma söz konusu ise kişiler birbirlerinin ne söylediğiyle ilgilenmeyip dinlemeden kavga yolunu seçer. Bu çatışma biçiminde karşılıklı atışma ve eleştiriler sıklıkla görülür. Pasif çatışmada ise, aktif çatışmanın aksine bireyler birbirine küser, sessiz kalır ve iletişimde bulunmazlar. Pasif çatışma biçimini kişiler, genellikle çok yakın gördüğü kişilere karşı, uygularlar. Bu çatışma biçiminde birey, her ne kadar konuşmaktan kaçınsa da aslında barışmak da istiyordur. İletişim açısından oldukça sağlıklı olan bu çatışma biçimi yüzünden kişiler, içlerinde de bir çatışmaya girişebilir.

Varoluş çatışmasında ise yanlış anlaşılmanın izlerini görülür. Kişi, karşısındakinin söz ve davranışlarını yanlış anlarsa ve onun vermek istediği mesajı algılamayıp kendi yorumuyla değerlendirirse, gerçek bir iletişim kurulamaz. Varoluş çatışmaları, iletişim ortamından da içinde yaşanılan kültür ve aile yapısından da kaynaklanabilir. Mesaj sahibinin gönderdiği mesajı üzerine almayan alıcı yüzünden de çatışma yaşanabilmektedir. İma, iletişim için her zaman doğru bir yol olmayabilir. Karşılıklı yaşanan iletişim kopukluğu nedeniyle ben-merkezci bir yapıyla karşılaşma ihtimalimi yüksektir.

İletişim çatışmalarında en çok görülen nedenlerden biri de tümünden mesajı reddetmedir. Kişi o görüşün aksini savunabilir ya da görmezden gelebilir. Ön yargıların hâkim olduğu bir iletişimde kişiler, olay hakkında peşin bir hükme sahiptir. İsrarla bu ön yargılarını savunur ve karşı tarafa kabul ettirmeye çalışırlar. Bazen kişiler arası iletişim çatışmalarında tarafların kısmen anlaşabilmesi ya da verilen mesajın bir kısmının algılanması çatışmalara sebebiyet vermektedir.

Karşılıklı iletişimde çatışma yaşanan bireylerde kaynaktan mesajı doğru algılayan alıcı, bazen üçüncü bir tarafa doğrudan iletmez. Değişikliğe uğrayan mesaj, çatışmaya neden olsa da eğer kişi bu durumun farkındaysa iletişim daha kolaylaşabilir. İletişim türleri, çatışma yaşayan bireylerin sağlıklı bir iletişim kurmasına rehberlik edebilir. Dökmen' e (2013: 39) göre:

“İletişim türleri, birer inceleme alanı olmanın yanı sıra, aynı zamanda birer çatışma türüdür”.

Şöyle ki;

1. Kişi-içi iletişim ve çatışma
2. Kişiler arası iletişim ve çatışma
3. Örgüt-içi iletişim ve çatışma
4. Kitle iletişimi ve çatışma

1. Kişi-içi İletişim Çatışma: Kişi-içi iletişim, kişiler arası iletişime benzer bir yapıda olup alıcı ve kaynağın aynı kişide toplanmasıdır. İnsan, yaşadığı olaylardan birtakım mesajlar üreterek kendi içinde iletişim haline geçer. İletişim kuran bireyin bilinçaltı ve içinde olduğu durumlar iç çatışma yaşamasına neden olmaktadır. Kişi, karşılaştığı baskı ve olaylarda farklı güdülere yönlenebilir. Yanaşma ve kaçma gibi davranışlar gözlemlenebilir. Aynı zamanda birey, eğer kendi sahip olduğu bilgi ve yaşam tarzına aykırı bir durumda davranırsa çelişkiye düşer. Bu çelişki durumunda davranışını değiştirebilir, karşılaştığı mevcut duruma göre yeni bir tavır takınabilir ya da psikolojik olarak kendini rahatlama yolunu seçebilir. Savunma mekanizmasını bu durumlarda ortaya koyan birey, iç çatışmasıyla mücadele yaşar.

2. Kişiler arası İletişim ve Çatışma: Kaynağı ve alıcını insan olan kişiler arası iletişimde farklı faktörler, çatışmaların yaşanmasına neden olur. Bunlar algı, duygu, ihtiyaç, iletişim becerisi, bilişsel, bilinç dışı, kültürel faktörler, çevre, roller, statü, mesajın niteliği, kişisel faktörlerdir.

Bilişsel yaklaşımı, kişilerin gördükleri, yaşadıkları, bildikleri, unuttukları, geliştirdikleri kalıplar ve düşünceleri oluşturur. Kurulacak iletişimde bu unsurlar, davranışları ve tutumları oldukça etkiler. Algı ise, olayın beynimize yerleştiği, yorumlandığı ve anlamlandırıldığı sürece denmektedir. Bu yöndeki olumsuz bir tutum, iletişim çatışmasına neden olur. Duygu faktörünün de, iletişimin seyrini belirlemede önemli rol oynadığı görülür. Kişinin ruh hali nasılsa, davranışı ve algılayışı da bu yönde değişecektir. Bilinçaltı da kişinin duygularını yönlendiren etkenlerin başında gelmektedir.

İletişimde içinde bulunulan sosyal çevre önemli bir rol oynar. Karşılaşılan duruma, bulunulan mekanın ve ortamdaki dış faktörlerin etkisi olmaktadır. Bu kişilerde farklı algılara, farklı algılar ise farklı tepkilere yol açmaktadır. Aynı şekilde kişinin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşullar, kurallar, din ve dil gibi kültürel öğelerde çatışma yaşanmasına sebep olur. Kurallar, bulunulan yer ve zamana göre değişkenlik

taşıdığı için toplumda farklı şekillerde yer bulur. İletişim çatışmalara yol açan başka bir etken de kişisel farklılıklardır. Cinsiyet, yaş, fiziksel görünüm gibi faktörler, kaynak ve alıcı arasındaki iletişimin boyutunu belirler. Bunun bir başka yansıması da toplumsal statülerde görülür. Mesleki ve sosyal roller, kişiden beklenen tutum ve davranışları etkilemekte, kişiler arasında büyük çatışmalar yaşanmaktadır.

Mesajın niteliği, iletişimin sağlıklı bir şekilde kurulabilmesindeki en önemli etkeni oluşturur. Kaynağın alıcıya ilettiği mesajın anlamı, çatışmanın nedenini ortaya koyar. Dökmen' e (2013: 154) göre: “Kişiler, kendilerine ulaşan bir mesajın kapsamına karşı olduklarında, sırf bu yüzden mesajı gönderenle çatışmaya başlayabilirler”.

Tümden reddetme, ön yargılı yaklaşım, yoğunluk çatışmalarının izlerine burada rastlanabilir. Alıcı, mesaj kendisine ulaştığı anda; mesajı ya da göndereni uygun görmeyebilir. Bunun sonucuna bağlı olarak mesajı dinler ya da dinlemez. Doğru ya da yanlış mesajı anlayarak geri bildirimde bulunur. Bu geri bildirim kaynağında kabul edip etmeme hakkı vardır. Eğer yanlış anlaşılma varsa ya da mesaja karşı çıkılırsa iletişim kopukluğunu yaşar bu da iki tarafı çatışmaya sürükler.

3. Örgüt-içi İletişim ve Çatışma: Belirli bir otorite ve hiyerarşinin yer aldığı sistemde bir amacı gerçekleştirmek için bir araya gelen insanların oluşturduğu organizasyonlar esnasında ortak bir dil kullanılması esastır. Bir örgütlenmede görev alan bireyler, sahip oldukları rol ve statünün gereğini yapar. Örgüt üyeleri arasında, rol çatışmaları, alt-üst karmaşalarına rastlanır. Bazen kişi-içi çatışma şeklinde görülebildiği gibi, kişiler arası çatışma olarak da ortaya çıkabilir.

Örgüt üyelerinin sahip oldukları rolleri algılayış ve uygulama biçimleri, kurulan iletişimin kalitesini belirler. Başvurulan sözlü ya da sözsüz iletişim teknikleri, belirgin şekilde tanımlanmış olmaz ise kişilerin arasında çatışmaya yol açabilmektedir. Üyelerin hiyerarşi içindeki rollerini kendilerine uygun bulup bulmamaları da sorun yaşanmasına neden olmaktadır.

4. Kitle İletişimi ve Çatışma: Kitle iletişimi, birçok kişinin bir araya gelerek belirli sembollerle anlaşmasını kapsamaktadır. Kitle iletişimini gerçekleştiren araçlar denilince akla televizyon, radyo ve gazete gibi yayınlar gelmektedir. Kitle iletişim

araçları, tiyatrodan çizgi romanlara dek birden fazla ögeyi içinde barındırır. Bu çatışma biçiminde daha çok kişiler arası iletişim öğelerinin izleri görülebilmektedir.

Kitle iletişiminde çatışma, araçlar arasında olabileceği gibi, örgüt içinde de yaşanabilir. Bazen kitle iletişimi ve toplum arasında, bazen de kişi-içi çatışmalarda da etkili olmaktadır. Çatışma, kitle iletişim araçları arasındaysa her zaman çift taraflı olmayabilir. Eleştirmenler, gazete yazarları gibi uzmanlarda çatışmanın genellikle tek taraflı olduğu görülür. Basın yayın organları arasında rekabet girişimleri, çatışmaları önleyen bir faktör olarak göze çarparsa da izleyiciler arasında sorun yaşanmasına neden olabilir. Kitle iletişim araçlarının verdiği mesajlar, alıcı ve kaynak arasında çatışmalar yaşanmasını etkileyebilir, kişiler arasındaki ilişkilere farklı bir boyut kazandırabilir.

Örgüt içi iletişimlerde yaşanan tartışmalar ise, kitle iletişim araçları aracılığıyla kamuoyuna büyük ölçüde yansır. Toplumun her kesiminde farklı yorumlar yapılmasına neden olur. Kitle iletişim araçları, toplumdaki bireyleri haberdar etmesinin yanı sıra yönlendirebilir de. Kamuoyunda yeni bakış açılarının izlerine rastlanabilir, tutum ve davranışlar değişebilir. İzleyicilere çeşitli modeller sunarak kişilere yeni davranış biçimleri katılmakta, bu modellerin niteliği de önem kazanmaktadır.

Kadın-Erkek İlişkilerinde İletişim Çatışması: Kaufmann' a (1997: 123) göre: “İnsan uyum ister; ama doğa insan türü için neyin iyi olduğunu bilir; uyumsuzluk ister”, diyerek bu uyumsuzluğun bir çözüm getireceğine inanır.

İki tarafın isteklerinin ve beklentilerinin uyuşmaması çatışmayı ortaya çıkarsa da bazen bu uyumsuzluk, ikili ilişkilerde sağlıklı birliktelikler kurulmasını da sağlayabilir. Çatışmalar, bireyler arasındaki sorunları ortaya çıkarıp tartışılmasına olanak verir. Kadının ve erkeğin karşılıklı isteklerini ortaya koyacağı demokratik bir ortam yaratılmaktadır. Sorunlara olan ilgi, çözümlere daha kolay ulaşmayı sağladığı gibi paylaşımları da artırır.

Karşılıklı uyum ile ilgili verilen örnekte şu ifadeler yer verilmiştir:

“Jacqueline'le Marcel otuz yıldır evlidirler. Emekli olmuşlar, Fransa'nın güneyindeki küçük bir şehirde yaşamaktadırlar. Hala onlarla birlikte yaşayan 20

ve 24 yaşındaki çocukları bize anne babalarının nasıl bir çift olduklarını anlatıyorlar: "Onlar birlikteyken, hep aynı şey: Önemsiz şeyler için bitmek bilmeyen, hiç aralıksız tartışmalar. Annem babamı dalgın, uyuşuk olmakla, çok çabuk öfkelenmekle suçluyor. Babam ise annemin çok ajite olduğunu, hep kaygılı olduğunu, asla memnun olmadığını söylüyor. Onlarla bir gün geçirmek bir horoz dövüşüne tanık olmak gibidir, ama asla kimse kazanmaz. Daima başabaş... Elbette: ikisi de haklı, ikisi de haksızdır. Bunca yıl evlilikten sonra didişmeyi bırakmalıydılar; etrafındakiler için zor!" (Couderc, 2013: 37).

Bu örnekten de anlaşıldığı gibi tartışma, gerçek bir iletişim kurmanın en güzel yoludur. İki taraftan biri diğerinin eksikliğini ve açığını kapatırken diğer taraf anlayışlı olmaktadır. Birbirlerinden ayrılmayı düşünmeyip fikirlerini diğer tarafa kabul ettirmeye çalışılır. Aktif ya da pasif olarak direnen kadın-erkeğin nefret etme, bağışlama gibi davranış biçimlerine yöneldikleri görülür.

Çiftlerin sağlıklı ilişki kurma yöntemlerinden biri olan çatışmanın yanı sıra barışçıl bir yol izledikleri söylenebilir. Karşıt düşüncelere sahip olsalar bile sonunda ateşkes sağlanır. Bu anlayışı benimseyen çiftler, tartışmanın çok uzatılmamasını ve durumun daha da kötüye götürülmemesini ister.

İkili ilişkilerde kabullenme durumunda olan saygının fazlasıyla yer aldığı durumlarla da karşılaşılabilir. Bazı çiftler, sonucun değişmeyeceğine inandığı için tartışmayı gereksiz gören bir model üzerinde durur. Couderc' e (2013: 44) göre:

"Böyle bir çift arasında saygı, birinin "gizlice uzlaşması" anlamına gelir ve o da kimliğini kaybeder, oysaki ilişkinin dengeli olduğu çiftlerde "ödünler" yeterli olur".

Kadın-erkek ilişkilerinin kurulmasında çeşitli faktörlerin etkisi olduğunu bilinmektedir. Bunu belirleyen olgunun bazen sosyo-ekonomik farklılıklar, bazen de kültürel ya da çevresel etkilerin olduğu söylenebilir. Sevgi, saygı gibi duyguların kişilerin arasındaki iletişimi doğrudan etkileyebileceğine dair birçok örnek görülmektedir. Özellikle çeşitli edebi eserlerde ve toplumu etkileyebilecek farklı kitle iletişim araçlarında ikili ilişkiler arasındaki çatışmanın kişileri hangi sonuçlara götüreceğine dair izlere rastlanır. Cüceloğlu' na (2002:133) göre: "Sevgi yaşamın her alanında önemlidir". Özellikle eşler arasında sevgi ve saygı, eşlerin birbirine değer verdiğini gösterir; sağlıklı ilişki, sağlıklı ailenin temelidir (Cüceloğlu, 2002: 109).

Aile-Çocuk İlişkilerinde İletişim Çatışması: İnsan, hayatı boyunca üç benlik durumundan geçerek farklı rollere sahip olmaktadır. Bu önce çocuk, daha sonra

yetişkinlik ve ana-baba durumudur. Bu sıralama farklı kültürel öğelerinin var olduğu ülkelerde değişim gösterebilir. Geleneksel bir aile yapısında ilk önce çocuk benlik görülmekte ve ardından yetişkinliğe geçilmektedir.

Çocuk benlik durumunda, sadece fiziksel ihtiyaçların karşılanması ve bireyin içinden geldiği gibi davranması söz konusudur. Eğer çocuk bir eğitim sürecinden geçirilmiş ve hareketlerine yön verilmiş ise uyarlanmış çocuk modeliyle karşılaşılır.

Yetişkinlikte ise, kişiliği oluşturan akılcı yön ortaya çıkar. Kişi, gördüklerini algılar, akılda tutar ve kararlar alır. Duygusallığa yer verilmeksizin daha mantıklı bir yol izlenir ve birey kendi karar verdiği şekilde davranır. Gerçekçiliğin ağır bastığı yetişkinlik durumunda sahip olunan özellikler eğitimle değişebilir. Dökmen' e (2013: 79) göre: “Ana-baba benlik durumumuz; kişiliğimizin, insanlara nasıl davranmaları gerektiği konusunda öğütler, emirler veren kısmıdır”.

Bu benlik modelinde ebeveynler, eleştirel ya da koruyucu yaklaşmaktadırlar. Koruyucu aile durumunda çocuğun yaşı ya da konumu ne olursa olsun, onun çıkarlarına öncelik verme söz konusudur. Fedakârlık kavramı ağır basar. Eleştiri aile modelinde ise, çocuğa mesajlar verilerek topluma aykırı gelmeyecek tavır ve davranışların sergilenmesi esas alınır. Bu değerlerin korunmaması durumunda da kişiye ceza verilebilir. Bazı olaylarda ise her iki modeli de aile benimser ve çocuğuna doğrudan iletir.

Aile ve çocuk arasında çatışmanın başladığı nokta, bu benlik durumlarının birbiriyle çakışmasıdır. Kişi, yetişkin özellikleri taşıırken bazı durumlarda çocuk gibi davranabilir. Benlik durumlarının kişisel roller üzerinde her zaman dengeli bir biçimde dağılmadığı görülebilir. Karşılaşılan durumlarda yer değiştirilen benlikler yüzünden çatışmalar yaşanabilir. “Çocuğa rehberlik etmeden, onu istediğimiz kalıba sokmamız pek mümkün değildir” (Dökmen, 2005: 134).

Sahip olunan benlik durumunda aşırılıklara gidebilir bazen. Örneğin çocuğunu aşırı koruma güdüsüyle yetiştiren ana-babalar, evladına yetişkin olması için gereken şans vermeyebilir. Hâlbuki çocuklarında bazen yetişkin gibi görülmeye ve saygı duyulmaya ihtiyaçları vardır. Dökmen' e (2013: 31) göre:

“Çocuklarımızı yeteri kadar korur, yeteri kadar kontrol edersek ve onlara yalan söylemezsek, yakından kumandalı çocuklar yerine, kendi kendisini kumanda edebilen çocuklar yetiştirmiş oluruz”.

Hükümet-Vatandaş İlişkilerinde İletişim Çatışması: Bir toplumdaki yaşama biçimi ve kültürünü oluşturan öğeleri, kurulacak olan iletişimin biçimini belirler. Geleneksel toplum yapısına sahip olan bizim gibi ülkelerde aile-çocuk çatışmasına benzer özellikler görülür. Devlet bir babaya benzetilirken, vatandaş da onun çocuğu tanınır. Doğal çocuklarının özellikleri olan içinden gelecek davranma şekline izin verilmez. Bu durumda vatandaş da devlete karşı itaatkâr bir tavır sergileyecektir. Karşı gelenler isyan etmiş sayılır ve geleneksel toplum tarafından kabul görmez. Vatandaş, hükümet konusunda oy vererek fikrini beyan edebilir.

Hükümeti bir baba olarak görmek, her dönemde sorunlar yaşanmasına neden olmuştur. Devlete karşı bağıllıkla bağımlılık kavramlarını karıştırmak, çatışmalara zemin hazırlanmaktadır. Bağımlılık olgusu kişileri pasif bir yaşama iter, hükümetin izin verdiği ölçüde davranmayı kabul edip benliklerini hiçe sayar. Oysa hem bir yetişkin gibi davranabilir, hem de hükümete güvenilebilir. Ayrıca hükümet-vatandaş ilişkisinde toplumsal rollere ve resmiyet gerektiren hitaplara uygun davranmak gerekir. Vatandaş, hükümet aracılığıyla yaptıracağı işlerini resmi ve gerçekçi olarak istemelidir. Yetişkin benliğin olmazsa olmazı olan akılcılık ilkesi, resmiyetle mutlaka birleşmeli, kamu kuruluşları ve vatandaşlar zarar görmemelidir.

“Devlet, vatandaşa değer vermekle yükümlüdür. Çünkü devletin var oluşunun nedeni vatandaşa hizmet etmektir. Vatandaş da devlete değer vermekle yükümlüdür” (Cüceloğlu, 2002: 113). Ne yazık ki birçok toplumda hükümet yetkilileri, bu değeri görmezden gelerek vatandaşları yetişkin olarak görmemekte ısrarcı davranabilir. Haksızlığa uğradığını düşünen vatandaş, haklarını yasal yollardan arayarak akılcı davranmalı, pasif çatışmanın kendisine bir yarar getirmeyeceğinin bilincine varmalıdır.

Politikanın toplumun bazı kesimlerinde ve dönemlerinde, dürüst kurallardan işlemediği görülür. Sözünü geçirmeye çalışan ve bulunduğu konumu muhafaza etmek isteyen yetkililer, vatandaşa karşı sert davranabiliyor. Hükümet-vatandaş ilişkilerinde genellikle çatışmaların bu sebeple çıktığını, haksızlığa uğradığını

düşünen halkın fikrini isyan ederek söylemek zorunda kalmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Hükümet-vatandaş ilişkilerine gönderme yapan Kaufmann' a (1997: 31) göre, Goethe'nin yayımlamadığı epigramlardan birisi de “Aldatır seni politikacılar, rahipler ve ahlak öğretmenleri ve bu yonca-yaprağı, sürü, nasıl istersin ona tapınmayı!”.

Bu epigram, içinde bulunulan durumu, toplumdaki kişiler ve devlet arasındaki ilişki çatışmasını özetler.

Empati Kavramı: Empati, iki taraflı olan iletişimde kendimizi karşımızdaki kişinin yerine koyup içinde bulunulan durumu onun bakış açısından değerlendirebilmektir. Dökmen' e (2013: 107) göre:

“Diğer insanların, başka bir söyleyişle "ötekilerin" iç dünyalarının farkına varmaya "empati kurma" diyebiliriz. Empati kurduğumuz zaman karşımızdaki insanın fenomenal alanını (kişinin kendine ve dünyaya bakış tarzını) fark etmiş oluruz”.

Kurulan bu duygu, iletişimin kalitesini arttıracak, çatışmayı önleyecektir. Empatinin gerçekleşebilmesi için sadece kişinin bakış açısından bakmak yeterli olmaz, anladığını mutlaka iletmeli, yüz ve beden hareketleriyle yansıtmalıdır. Bu sayede kişi, onun düşüncelerini doğru anladığını fark edecektir. Alıcı olan tarafın duygularıyla tanışmak, olumlu ilişkiler kurulmasını ve içinde bulunulan durumun daha net görülmesini sağlayacaktır.

Kişiler arası çatışmayı çözenin en önemli etkili yollarından biri empati kurmaktır. Günlük yaşamda insanların birbirini anlayabilmelerinin yolu empati kurmalarından geçer. Empatik görüşe sahip olan insanlar diğerlerini daha iyi anlamakta; karşısındaki kişinin değer yargıları, inançları ve sosyo-ekonomik düzeydeki farklılıklarına saygı duyup kabul etmektedir. İletişimde bulunduğu kişileri ön yargılı bir tutumla yargılamaz, içinde bulunduğu durumun daha iyi anlaşılmasına çalışır.

Sen-Ben Dili: Ben dili, “bireyin karşılaştığı davranış ve durum karşısında bireysel tepkisini, kendi duygu ve düşüncelerini açıklayan ifade şeklidir. Kişi kendini “Ben” li cümlelerle anlattığı zaman karşısındakini incitmemiş, fakat kendi mesajlarını da vermiş oluruz” (Güneç, 2014). Ben dilinde kişinin benliği olumlu etkilenir. Davranışa yönelik bir anlatım sunulur. Aktif, konuşkan bireyler yaratır. Ben dilinde

açık bir anlatım olduğu için de yanlış anlaşılmalara rastlanmaz. İletişim anlaşmazlıklarını ortadan kaldıran bir tavidir. Savunmaya gerek kalmaksızın, karşısındaki bireyin de düşüncelerine ve duygularına önem verilir.

İletişim çatışmasında çözüm yollarından biri de ben dilidir. Ben dili iletişim dilidir; sen dili, çatışma dilidir. Çünkü sen dili çatışmaya neden olur. Suçlayıcı ve kırıncı olan bu tavır, karşı tarafın konuşmasını engellediği gibi, öfke ve nefret duygularını da perçinler. Oysa “Taraflardan birinin yüz, diğerinin sıfır olduğu hiçbir tartışma yoktur” (Dökmen, 2005: 91). İletişim halinde olan bireyler birbirlerini haksızlıkla suçlamaktan vazgeçmelidir. Etkin bir iletişimde iki taraf da eşit derecede sorumludur. Eğer kişiler, empatik bir anlayışla birbirine yaklaşırsa saldırgan bir tutum izlenmez, çatışmalarda hiç yaşanmamış olur. Davranıştan çok kişiliğin temel alındığı sen dilinde, benliğe olan saygı da zedelenecektir. Bu sebeple sen ve ben dilinden daha çok, “biz” kavramına önem verilmelidir.

İnsan, yaşadığı koşullarda başına gelen olaylar karşısında akıl ve duygu çatışması içine girebilir. Çatışma, önce insanın iç dünyasını kaplar. Akıl mı yoksa duygularla mı kararlar almak gerektiği noktasında herkesin yorumu farklı olmaktadır. Aklın sert duruşu, duyguların egemenliğini yitirmesi içindir. Duygular, o denetleme içine girmemek için direnir ve büyük çatışmalar başlar. Bilgi, bu iki olgu arasında önemli bir faktör olarak yer alır. Adugit’ e (2013: 65) göre:

“Bilginin gerisinde düşünme varsa, bilgiye düşünceyle görme yoluyla ulaşılıyorsa, bilginin kaynağı akıldır. Çünkü düşünce, aklın bir etkinliği, bir erdemidir. Timaios’ da, bilginin, akılla (logos) birlikte bulunduğu, oysa sanının akıl yoluyla değil, duygularla elde edildiği söylenir”.

Örneğinden de anlaşıldığı gibi, birbirinden değişik görüşler yer almakta, sahip olunan bilginin akılla ya da duygularla elde edilebileceği savunulmaktadır. Adugit ’ e (2013: 204) göre:

"Akıl ile duygu çatışması en belirgin biçimde kendine egemen olmama (aksaria) durumunda karşımıza çıkar. Kendine egemen olmama, bedensel hazlara veya bedensel arzulara dair bir tür turumdur. Burada tam anlamıyla bir çatışma söz konusudur".

Kişi, hem tutkularının peşinden gitme isteği duyar hem de ona hayır dedirten bilginin farkındadır. Bilginin kullanımıyla ilgili olan kendine engel olmama durumunda kişi,

aklının sözünü dinlemez. Pişmanlık, ortaya çıkar. Akıl ve duygu arasında yaşadığı çatışmadan duygularının sözünü dinleyerek ayrılır. Yani aslında bu bir bilgi ve duygu çatışması olmaktadır.

Kişi içindeki iletişim çatışmalarıyla başa çıkma yollarından birisi, duyguları kontrol altında tutmadır. Kendini ve karşı tarafın duygularını kontrol edebilmek, çatışma olasılığını azaltır. Problemin kaynağına inerek, fiziksel bir şiddet olmamaksızın duyguları açıklamak ilişkiyi olumlu bir hale getirecektir. Çatışmayı sağlayan konunun konuşulması ve iki tarafında ne hissettiğini kırıncı olmadan ifade etmesi, önem taşır. Kendine engel olmama durumunun dengeli bir şekilde yapılması ve akla da söz hakkı verilmesi, etkin bir iletişim sağlayacaktır.

Çatışma yönetiminde kişilerarası iletişim söz konusu olduğunda izlenebilecek yöntemlerden biri de; kişileri problemlerden ayırtırmadır. Bazen olaylar ve çatışmaya dâhil olan taraflar birbiriyle karıştırılır. Duyguları kontrol altında tutan bir kişi, problemleri kurulan ilişkiden bağımsız olarak ele alır ve kararını buna uygun olarak verir. Doğru iletişim için tarafların bulunduğu konunun ve çatışma sorununun ayrı ele alınması gerekmektedir.

Çatışma esnasında, bulunulan o zamana uygun karar verilebilir. Zaman içerisinde farklı bakış açıları ve konumlar elde edebileceği için çatışmaya neden olan asıl nedenlere öncelik vermek, problemle ilgili verilen o anki kararı korumaya çalışmaktan çok daha önemli olmalıdır. Çünkü çatışanlar, farklı koşullarda yine tartışmaya başlayabilir. Nedenlere odaklanma, çatışma anında verilen kararlardan çok daha sağlıklı sonuçlar elde edilmesini sağlar.

Yeniden fırsat vermek, olayların içinde bulunulan o zaman diliminden farklı bir anda tekrar yorumlanıp değerlendirilmesini kapsamaktadır. Çatışmaya giren kişiler, birbirlerine ifade şansı vermeli, olayları soğukkanlılıkla birlikte ele almaya olanak tanımalıdır. Çünkü tartışma anında kişi, kendini sınırlı olarak ifade ederse yanlış anlaşılmalara maruz kalabilir. Bu sebeple yargısız infaz yaşanmaması ve ön yargılı olunmaması adına izlenilmesi gereken bir yoldur.

Zamana bırakma, çatışma anını bir kenara koyup tarafların olayları daha ileri bir tarihte yeniden ele almaya karar vermesidir. Problemlerin daha çok büyümemesini

sağlayan bu yaklaşım, iki tarafında olayları tekrar değerlendirip bir başka bakış açısı kazanmalarına olanak tanıyacaktır. Burada yapılması gereken sorunun kendisinin bekletilmesi yerine, çatışmadaki tavırların ve kararların zamana bırakılmasıdır.

En etkili ve bilinen çatışma yönetiminde kullanılan tekniklerden biri, etkili dinlemedir. Etkin bir dinlemede önce iki tarafında çatışma durumunun var olmasını ve anlaşılmaya varılmasını kabul etmesi gerekir. Anlamak, empati yapabilen bireyler arasında geçerli olmaktadır. Her iki tarafta sağlıklı bir iletişim için mutlaka birbirlerini dinlemeli, karşı tarafın vermek istediği mesajı o anlam ve duygularla değerlendirmelidir.

Etkili dinlemede kullanılan bir yöntem de etkin soru sormadır. Konuşma esnasında anlaşılmanın tam ve kusursuz gerçekleşebilmesi için açık uçlu sorular sorulmalıdır. İlgi ve dikkatin kendisine yönlendirilen birey, kendini daha iyi ifade ederek doğru anlaşılmanın kapısını aralar. Bu algılamayı hisseden kişi, karşı tarafın bunu anladığını bilerek davranır. İletişimi zenginleştiren bu yöntem, çatışmaya sebebiyet veren konuşma tarzından kişileri uzak tutar. Yargılayıcı bir üslup takınılması da oldukça önemli yer kaplamaktadır.

İletişim çatışmalarının en önemli odak noktası, yeterince birbirini anlamayan ve dinlemeyen bireylerin empati duygusundan uzak davranmalarıdır. Kişilerarası iletişimde dış dünyanın karşımızdaki kişinin penceresinden de anlaşılmaya ihtiyacı vardır. Duygu ortaklığı, iletişimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesini sağlar, empati ise çatışmaya neden olabilecek bir konu bırakmamaktadır.

Çatışma yönetiminde uygulanabilecek bir kaç uygulama vardır. Kazan-kazan tutumuyla hareket eden bireyler, mutlaka barışçıl bir çözümden yana olurlar. Problemin çözümün farklı seçeneklere yer verilir. Kişiler, geri çekilme taktiğini uygulayabilmektedir. İsteklerinden vazgeçip çatışmayı ortadan kaldırma yolunu seçebilirler. Bazen de bireylerin istekleri, ağır basar ve karşı tarafa bunu zorlama yoluyla kabul ettirmeye çalışır. Burada ilişkiden çok amaçlar göz önüne alır. Tam tersi bir yaklaşımında yani alttan almanın da var olduğu durumlarla karşılaşılabilir. Kişiler kendi isteklerini hiçe sayarak, ilişkiyi sahiplenebilir. Çatışma durumunda uzlaşma yolu, en çok tercih edilmesi beklenen yoldur. Uzlaşmayı düşünen taraflar, amaç ve ilişkiyi dengede tutar. Biraz ilişkiden fedakârlık ederek, biraz da hedefi

görmezden gelerek bir orta yol bulmaktadır. Ve yüzleşme de bu çatışma yöntemlerinde taraflar arasında uygulanan bir taktiktir. İki taraf, hiçbir konuda taviz vermeyerek birbirlerine ihtiyaçlarını ve bakış açılarını anlatır. İlişkinin ve amacın önemli olduğu, görmezden gelinemeyeceği savunulur. Çatışmalarda uygulanacak bu yöntemlerle, iletişim sağlıklı bir hale getirilmeye çalışılır, taraflar arasında etkin bir iletişim kurulmasına önem verilir.

BÖLÜM 2: ALMAN EDEBİYATINDA KISA ÖYKÜLER VE SIEGFRIED LENZ

Almanya’da kısa öykünün ilk ortaya çıkışı 1945’te olmuştur. Alman yazarlar 20.yüzyılın başlarında İngiliz asıllı edebiyatçılardan etkilenmişlerdir. Kısa öykünün Almanya’da şekillenmesi ile kısa öykülerin Alman edebiyatında yerini almasının tarihçesi şöyledir:

Kısa öykü “Short story”, bir metin çeşidi olup 20. yüzyılın başlarında İngiliz asıllı edebiyatçılar tarafından kabul edilmiştir. “Short story”, İngilizce bir kavramdır ve “Kısa öykü” anlamına gelir. Kısa öykü bildiğimiz modern edebi düzyazının kısa şeklidir. Amerikalı romancı, kısa öykü yazarı ve gazeteci olan Ernest Hemingway, Amerikan edebiyatında kısa öykü konusunda önder olarak görülmektedir. Yazıları gösterişsiz ve kısa olması ile tanınmıştır (Kurzgeschichte, 2014).

Almanya’da kısa öykünün ilgi görmesi ve Alman edebiyatında bağımsız olarak yerini alması ilk 2. Dünya Savaşı sonrası olmuştur. Kısa öykünün Alman temsilcileri şunlardır: Siegfried Lenz, Wolfgang Borchert, Heinrich Böll, Wolfdietrich Schnurre, Ilse Aichinger, Wolfgang Weyrauch...

2.1. Alman Edebiyatında Kısa Öykülerin Yeri

İnsan toplumun bir parçasıdır; bunun için de sosyal çevresiyle sağlıklı iletişim kurmak ve sosyal bağlarını güçlü tutmak zorundadır. Çünkü insan, toplumda kabul görmek ve anlaşılma ister. Fakat iletişim hiç sanıldığı kadar da kolay bir olgu değildir.

İnsanlar her zaman sağlıklı iletişim kuramayabiliyor; aralarında sorunlar çıkabiliyor. Bir müddet sonra kişi niçin anlaşılmadığını kendi içinde sorgulamaya başlıyor; kişinin kafası sürekli bununla meşgul olduğundan kişi, strese giriyor, geriliyor, üzülüyor ve ruhsal dengesini korumak için kendince savunma mekanizmaları geliştirerek, mantığa bürünmeye çalışıyor. Kişinin anlaşılmasını, çevresinden dışlanması gibi durumlar psikolojisinin bozulmasına neden oluyor. Aslında kişinin

anlaşılmasının birçok nedeni vardır. Bu nedenlerden biri, kişinin kendi hakkında bilmedikleridir. Çünkü kişi kendini dışarıdan gözlemleyemez. Kişinin kendini dışarıdan görememesi, iletişimde kör nokta olarak adlandırılır. Kişi kendindeki bu kör noktayı göremediği için de hatalarını sürdürmeye devam eder. Kişinin çevresi de, bu durumun neden kaynaklandığını ona söylemesi, onun durumu kabullenmesine ve ikna olmasına yetmez; çünkü başkasının fikirlerini kabul etmek, egosuna ters düşer. Ego, ilkel benlik olduğundan kişinin başkalarının mantığını kabul etmesinde ciddi engel oluşturur.

İnsan hem kendi çevresiyle hem de toplumla iletişim halindedir. Toplumda olup bitenden haberdar olması için ya televizyondan, internetten faydalanır ya da gazete, öykü, roman okur. Özellikle öyküler insanı konu aldığından ve insani duygularımızı yakaladığından bizim savunma yapmadan öyküde geçen kahramanlara ve olaylara odaklanmamızı sağlar; böylece sorgulayan, savunma yapan aklın yerini, bağ kuran, anlam arayan bir akıl alır. Çünkü kişi öyküdeki kahramanla kendini bağdaştırır ve okuduğu öyküden kendine bir pay çıkarır; yani bir nevi kişi kendini okur. Kendinde göremediği hataları dışarıdan bir gözle görmeye başlar. Kişi hatalarını gördüğünden, hatalarını düzeltme yoluna gider. Ayrıca insanlar etkilendiği öyküleri çevresinde anlatır. Öyküden etkilenen diğer kişiler de ikna olur.

Öyküler dünyanın neresinde olursanız olun benzerlik gösterir. Kültür olsun dil farklılığı olsun bu benzerliği ortadan kaldırmaz. Görüldüğü gibi öyküler iletişimi kolaylaştırır; insanları birbirine bağlar. Bu nedenden dolayı da öykünün iletişimdeki yeri oldukça önemlidir (Aksoy, 2014).

2.2. Alman Edebiyatında Kısa Öykülerin Özellikleri:

Roman ve Novel’de olan giriş gelişme ve sonuç bölümü, kısa öyküde ortadan kalkar. Kısa öyküde konular hayata dair olan her şeyi kapsar. Kişiyi ve güncel konuları ele alınması okurların dikkatini çeker. Kısa öyküde okur, olayın nereye varacağını kestiremediğinden öyküyü merak ve heyecan içinde okur. Ayrıca öykünün sonunun sürpriz bir şekilde bitmesi de öyküyü ilginç kılar.

Alman kısa öykünün ana çizgilerini ve yapısal özelliklerini şöyle özetleyebiliriz:

- Öyküde giriş yoktur (bazen çok kısa olarak da verilebilir).
- Öykü kısa olduğundan kapsamı dardır.
- Bir ya da iki ana karakter vardır.
- Karakterin hayatından bir kesit anlatılır.
- Karakterler sıradan insanlardır.
- Olaylar kronolojik sıralanmıştır.
- Az olay vardır ve olaylar özet niteliğinde sunulur.
- Zaman ve yer açık ifade edilmez.
- Konular zamanın problemlerindedir.
- Öyküde sürpriz çıkışlar vardır.
- Öykünün doruk noktası sonundadır.
- Giriş ve sonuç açık ve net bir kapanışla ya da nükteli olur.
- Öyküdeki mecazlı anlatım ve hikâyenin ana motifleri okuyucunun bakış açısını belirler.

2.3. Siegfried Lenz'in Biyografisi

Siegfried Lenz, 1926'da Prusya'nın küçük bir şehri olan Lyck'de bir gümrük memurunun oğlu olarak dünyaya gelir. Lenz'in babası ölünce, annesi evlenmek için gider ve onu büyük annesi büyütür. Lenz, on üç yaşına geldiğinde Genç Hitler ordusuna katılır. İkinci Dünya Savaşı'nda (1943-1945) asker olan Lenz, savaşın bitimine kısa bir süre önce askerdeki arkadaşının onu silahla vurmasını istemesi üzerine Danimarka'ya kaçar; Schleswig-Holstein'da İngiliz ordusuna esir düşer ve orduda tercümanlık yapar. Savaş bittikten sonra serbest bırakılır ve Hamburg' a yerleşir (1945); burada İngiliz Dili ve Edebiyatı ile Edebiyat tarihi ve Felsefe okur. Tahsil masraflarını karaborsacılık ve kan bağışı yaparak karşılar. Okurken öğretmen olmaya karar verir fakat bir gazeteciyle konuşması sonucu, onun yeni bir mesleğe yönelmesini sağlar. Böylece Lenz, 1948'de "DieWelt" gazetesinde yazmaya başlar. Gazetenin redaktörü olur. Orada eşi Lisolette ile tanışır ve 1949'da evlenir. Lenz'in gazetecilik hayatı 1951'e kadar sürer sonra gazeteden ayrılır ve serbest yazar olarak hayatına devam eder. 1965'te politikaya atılır. Edebiyat forumu "Grup 47"nin üyesi

olur. Lenz, 2004 yılından bu yana da Hamburg'da ve Leböllykke/Dänemark'ta yaşamaktadır (Bassmann, 1978: 12).

Lenz, İkinci Dünya Savaşı'nı birebir yaşamış biri olarak savaştan oldukça etkilenmiştir ve bu yüzden de eserlerinde savaşın izlerini görmek mümkündür. Ayrıca Lenz, eserlerinde güncel olan toplumsal konuları ele almıştır. Nazi Almanyası'nı, toplumsal problemleri, ikili ilişkilerden doğan çatışmaları büyük bir ustalıklarla okuyucularına aktarmıştır.

Edebiyatta saygın bir yeri olan Lenz, birçok ödülün de sahibidir:

1961 Doğu Prusyalı Edebiyat Ödülü; Bremen Freien Hansestadt Edebiyat Ödülü

1965 Nordrhein-Westfalen 'in Büyük Sanatçı Ödülü; Hamburg Okuyucu Ödülü

1978 Stadt Goslar Kültür Ödülü

1979 Andreas-Gryphius Ödülü

1984 Thomas-Mann Ödülü Lübeck

1987 Wilhelm-Raabe Ödülü

1988 Alman basın yayıncılığı Barış Ödülü

1989 Heinz-Galinski- Stiftung Ödülü

1995 Edebiyat Bavyera Devlet Ödülü "Bayerischer Staatspreis für Literatur"

1997 Avrupa Edebiyatı Adolf-Würth-Ödülü

1999 Frankfurt Şehri Goethe Ödülü

2001 Weilheimer Edebiyat Ödülü

2003 Düseldorf Heinrich-Heine-Universität Misafir Profesör Johan Wolfgang von Goethe Altın Madalya Ödülü

2.4. Siegfried Lenz'in Edebi Kişiliği

Lenz 1943-1945 savaş yıllarını yaşamış ve aynı zamanda savaşta asker olarak bulunmuştur. O zamanların getirdiği birtakım olumsuzlukları gözlemlemiş ve bulunduğu durumun etkisi altında kalmıştır. Lenz, o günleri ve yazmaya başlama sebebini şöyle anlatır:

“O zamanlar kaba kuvvetin egemen oluşu, insanların güçsüzlüğu ve insanlara neler olduğu beni hep düşündürdü. Benim de o günkü durumu daha iyi anlayabilmem için, o günleri anlatan birkaç öykü yazdım; çünkü yazmak kişileri, olayları ve uyumsuzlukları daha iyi görebilmeyi ve anlamayı sağlar” (Bassmann, 1978: 12).

Lenz, Faulkner, Dostojevskij, Hemingway gibi yazarlardan etkilenmiştir. Bu yazarların romanlarında öne çıkan kaçış, zulüm, aldırılmazlık, ayaklanma ve ulaşılamayan hayatlar motifleri onu etkilemiş ve düşündürmüştür. Bu yüzden Lenz yazmaya başlamıştır.

Lenz'in eserlerinde kendi hayatından da izler vardır. Kendinin denize kıyısı olan ülkede yaşamış olması, eserlerin bazılarında mekan olarak denizi seçmesine neden olmuştur. Lenz'in ailesi hakkında pek bilgiye ulaşılmaz; çünkü Lenz, ailesi ile ilgili konularda bilgi vermekten hep kaçınmıştır. Lenz'in biyografisine baktığımızda sadece anne-babasından ayrı büyüdüğünü, onu büyük annesinin büyüttüğünü ve annesinin evlenmek için gittiği, bilgisine ulaşırız. Bu durum da bize Lenz'in parçalanmış bir aile yapısının olduğunu düşündürtür. Eserlerine baktığımızda parçalanmış aileleri konu almış olduğunu görürüz. Ayrıca Lenz, 2. Dünya Savaşı'nda yer almış biri olarak, yaşadığı zamandan çok etkilenmiştir. O zamanın olumsuzluklarını eserlerinde belirtmiştir.

Lenz ilk “Es waren Habichten in der Luft” (1951) adlı romanı ile edebiyat dünyasında adını duyurmuştur. Siegfried Lenz sadece roman değil kısa öyküler, radyo oyunları, tiyatro için oyunlar da yazmıştır. Birçok eseri olan Lenz asıl, kısa öykülere özel bir ilgi duymuştur; çünkü öyküler ile kişi düşünür ve ders alır.

Siegfried Lenz anlatımı yüksek yeteneğe sahip bir yazardır. O süslü kelimelerden daha çok derin düşünmeyi gerektiren dili seçen, bir sanatçıdır. Eserleri açık, anlaşılır ve ayrıntılı betimlemelidir. Lenz, öykü haznesini günlük toplumsal hayattan oluşturur. Öyküdeki karakterleri toplumdaki sıradan insanlardan seçer ve öykülerinde

hep güçlü ve zayıf karakterleri bir araya getirir. Toplumda yer alan problemleri ön plana çıkarır. Lenz'in konu aldığı ana motifler ailevi ilişkiler, kişiler arası ilişkiler ya da hükümet-vatandaş arasındaki ilişkilerdir.

Tabii ki bu konuları Siegfried Lenz'in dışında olan yazarlar da ele almıştır; fakat Lenz'in konuları ele alış biçimindeki karakteristik özellik, diğer yazarlardan onu ayırır ve bu adeta Lenz'in edebi kişiliğini yansıtır. Lenz'in edebiyata yenilik getirmesi de çok tabiidir ve onun için en önemli kriter iletişim becerisidir. Lenz yazılarında özellikle belli bir amacı güder: Onun için yazma duygusu insanın içinde bulunduğu karmaşayı göstermek istemesinden ileri gelir (Bassmann, 1978: 90-91).

Lenz eserlerinde okurlarına seslenir; onlardan kendilerine ve dünyaya eleştirel bir gözle bakmalarını ister. Herkesin birbirinden sorumlu olduğunu belirtir. Lenz, sürekli bu sorumluluk bilincini okurlarına hatırlatır ve bu yüzden de herkesin sorumluluğunu bilmesini ve gerçeklerden haberdar olmasını ister. Fakat Lenz eserlerinde olayların yorumunu açık bırakır. Kesinlikle okurlarının gözünü boyamaz. Çok nadir olarak yazılarında yargılar.

Lenz, yazmak için kazanılmış tecrübenin çok önemli olduğunu belirtir; çünkü kazanılmış tecrübe, tecrübenin daha iyi anlaşılmasını sağlar. Lenz 1962 yılında Bremen Edebiyat Ödülü'nü aldığı sırada yazarlık hakkında şu konuşmayı yapmıştır:

“Yazar birilerinin olmasını istediği gibi olmaya çalışan biri olmamalıdır. Yazar, bir hakim gibi davranılmalı ve her şeyden evvel özgür olabilmelidir. Elindeki malzemenin yardımıyla en keskinini, en tehlikelisini, en etkilisini, en sırlısını dilin aracılığıyla verebilmelidir; dünyanın örtüsünü kaldırabilmelidir. Öyle ki kimse kendini suçsuz bulamasın” (Bassmann, 1978: 93).

Siegfried Lenz'in kısa öykülerini toplumsal açıdan inceleyen Uluç (2010: 95), yazar ile ilgili şu sonuca varmıştır:

“Lenz, her açıdan okunabilen bir yazardır ve eserlerinde çatışmalarda karşı karşıya kalan insanı ön plana çıkarmıştır. O hep korumasız, kaybeden, mağdur olan insanı savunmuştur ve daima açık ve net olarak güçsüzden yana olmuştur. Lenz'in kısa öykülerinde incelenen kahramanlar, her zaman yenilgiye uğramış karakter olarak lanse edilmiştir. Ayrıca Lenz yapıtlarında toplumsal problemleri, günlük hayattaki problemleri ele almış ve onları tartışmaya açık bırakmıştır”.

Reich- Ranicki Marcel (2006: 13)'e göre de,

“Lenz, eserlerinde belli bir amaç güder; kişileri asla suçlamak, savunmak, övmek veya cezalandırmak niyetinde değildir. O sadece her şeyi açık ve anlaşılır yapma gayesindedir”.

Lenz'e göre yazar olmak, masada oturmaktan ibaret değildir; yazarlık daha çok her yerde olabilmeyi gerektirir. Lenz, yazmanın onda bir tutku olduğunu ve bu yüzden de yazmanın dışında başka bir işi bu kadar daha severek yapamayacağını, belirtir. Çünkü yaşanmışlıkların farklı yönden ele alabilirliğini ancak yazmak ile mümkün olduğunu savunur. Bu yüzden Lenz, yazarlardan dünyadaki güzellikleri bir makasla kesip göstermeleri yerine, dilin aracılığıyla daha çok insanların toplumdaki çaresizliğini ve talihsizliklerini, düş kırıklıklarını yansıtmalarını ister; çünkü Lenz'e göre halkın yanı sıra sanatçıların da haksızlıkların, zulmün, riskli hayallerin, açlığın sır ortağıdır.

BÖLÜM 3: SIEGFRIED LENZ'İN KISA ÖYKÜLERİ ÖRNEĞİNDE İLETİŞİM SORUNSALI

İletişim kurmak, insanlarla anlaşmak kolay gözüktüğü kadar kolay değildir. Çünkü her insanın beklentileri, ihtiyaçları, olaylara bakış açıları, algılayışları farklıdır. Bu yüzden bazen kişiler anlaşmazlık yaşar. Bu durum kişiler arasında çatışmalara yol açar, kişiyi üzer, agresifleştirir ve bunalıma sürükler. Öyle ki kişi bulunduğu ruh haliyle kendine ve karşısındaki kişiye geriye dönüşü olmayan hasarlar verir.

Alman yazar Siegfried Lenz de bu ikili iletişimden doğan çatışmaların yol açtığı problemleri öykülerinde kadın-erkek ilişkisi, aile-çocuk ilişkisi, hükümet-halk arasındaki ilişkisi olarak ele almaya çalışmıştır. Lenz'in amacı, kişilerin bazen yaşadıkları iletişimsizliklerin sebeplerini göremediklerinden dolayı iletişime engel olan, çatışmaya sebep olan konuları öykülerinde göstermek ve bu konuda okuyucularını bilinçlendirmek istemiştir.

3.1.Aile –Çocuk İlişkilerinde İletişim Sorunsalı

a) *Die Nacht im Hotel*¹ bu öyküde, sevgi dolu bir babanın aşırı korumacı yaklaşımından etkilenen, hassas bir yapıya sahip olan oğlu ile ilişkisine tanık olunur. Ayrıca baba ile aynı otel odasını paylaşan, çocuk sevgisi yaşamamış ama bu sevgiye de kayıtsız kalamayan bir adamın iletişimi yer almaktadır.

Bay Schwamm'ın oğlu her gün okula giderken, geçen bir trene el sallar. Fakat trendeki insanların ona el sallamaması onu çok üzer. Bu yüzden evde yemek yemez, ödevlerini yapmaz, oyun oynamaz ve kimseyle konuşmaz. Bu duruma üzülen Schwamm, oğlunu mutlu etmenin yoluna ararken aklına bir sabah trene binip oğluna el sallamak, fikri gelir. Bunun için tren istasyonu üzerinde bulunan bir otele gider;

---

¹ Siegfried Lenz'in eserlerinde alıntılanan kısımlar, tez çalışmasında tarafımdan Türkçe'ye aktarılmıştır.

fakat bütün odalar doludur. Çaresiz odayı başka bir kişiyle paylaşmak durumunda kalır.

Schwamm odaya girdiğinde, odadaki bey, ondan ışığı açmamasını rica eder ve odanın ortasında bulunan bastonuna da takılmaması için onu önceden uyarır. Böylece birbirlerinin yüzünü görmeden aralarında bir diyalog başlar. Adam, Bay Schwamm'ın gelme sebebini merak eder ve ona sorar. Bay Schwamm otelde bulunmasının tuhaf bir sebebi olduğunu, söylemesi üzerine adam "*İntihar mı etmek istiyorsunuz?*" (Lenz, 2006a: 39) diye sorar. Schwamm, adamın bu soruyu öylesine sormuş olacağını düşünür ve umursamaz; sonra durumunu açıklar: hassas, cam gibi kırılğan bir oğlunun olduğunu, onun için otelde bulunduğunu söyler. Adam "*O hastanede mi?*" diye sorar. Schwamm, oğlunun gayet sağlıklı olduğunu fakat hassas bir çocuk olduğunu yineler. Adam bu sefer "*Oğlunuz niçin intihar etmiyor*" diye sorması üzerine, Schwamm "*Neden böyle bir şey söylüyorsunuz? O daha bir çocuk...*" (Lenz, 2006a: 40), diye tepki verir ve nihayet açık bir şekilde adama durumu izah eder: sabah ilk trene binip çocuğuna trenden el sallamak istediğini söyler. Sonunda adam, Schwamm'ın otelde bulunma amacını anlamıştır. Fakat bu sefer de adam, Bay Schwamm'ın yapmak istediğini doğru bulmaz; çünkü ona göre, oğluna bir başkasıymış gibi el sallamak, sahtekârlıktır. Schwamm, tepki vermek isterken, adam kendinden bahsetmeye başlar; çocukları sevmediğini, hatta onlardan nefret ettiğini ve karısının, doğurmak üzereyken öldüğünü söyler. Schwamm, adamın içinde bulunduğu ruh halini anlar ve tartışmaya girmez; yorganı üstüne çekip uyur.

Sabah uyandığında adam gitmiştir. O da sabah trenine yetişmek için acele eder fakat treni kaçıır. Eve üzgün dönen Bay Schwamm'a kapıyı oğlu açar; oğlu, oldukça mutlu ve neşelidir. Schwamm şaşırır. Çocuk babasına, birinin trenden ona el salladığını, hatta çok uzun süre el salladığını söyler. Bay Schwamm "*Bastonlu biri miydi?*, diye sorması üzerine çocuk, "*Evet, bastonlu biriydi. En sonunda bastonunun ucuna mendil bağladı ve ben göremeyene kadar, bastonunu trenin camında uzun süre tuttu*" der (Lenz, 2006a: 41).

Bu öyküye, baba-oğul ilişkisi açısından bakarsak, baba oğluna sevgi doludur; fakat babanın, çocuğuna aşırı koruyucu davranmış olması çocuğun hassas ve duygusal yetişmesine neden olmuştur. Koruyucu tutum iletişim hatalarından sayılmaktadır

(M.E.B., 2013). Çünkü çocuk büyüdüğüde de ailesinden gördüğü ilgi ve alakayı çevresinden bekleyecektir. Bu ilgiyi de göremeyince sağlıklı iletişim kuramayacak ve mutsuz olacaktır. Zira iletişim kurmada kişisel özelliklerimiz, tutumlarımız, değerlerimiz etkili olmaktadır.

Bay Schwamm'ın adam ile arasındaki iletişimine bakacak olursak, kişiler birbirlerini görmeden ses yoluyla iletişim kurmuşlardır. Cüceloğlu (2002: 55-56) 'na göre "İletişimde karşımızdaki insanda gördüğümüz, bazen de göremediğimiz her şeyin bir mesaj değeri bulunmaktadır".

Öyküde Bay Schwamm ve adamın birbiriyle iletişim kuramadıklarını görmekteyiz. Çünkü öncelikle aralarındaki roller farklıdır; biri baba diğeri baba değildir. Bu yüzden adam, Bay Schwamm'ın duygularını anlayamamıştır. Ayrıca adamın eşini ve doğmak üzere olan çocuğunu kaybetmiş olması duygularını köreltmış ve onu katılaştırmıştır. Bu sebepten dolayı da Bay Schwamm'a yaklaşımı katı ve suçlayıcı olmuştur, yani sen dilini kullanmıştır. Oysa iletişimi engelleyen unsurlardan biri de sen dilidir; çünkü kişiliğe yöneliktir ve suçlayıcıdır. Kişiyi incitir ve kırar. Kişinin yeniden konuşma isteğini engeller. Bu yüzden çatışma kaçınılmaz olur (Dökmen, 2005: 91).

b) *Der Sohn des Diktators* öyküsü baba oğul arasında geçen iktidar kavgasını anlatır.

Gonga Gora halkı tarafından "halkın ve dağların babası" olarak bilinen bir diktatördür. Bu diktatörün kendi gibi üstün yeteneklere sahip on altı yaşında Jürgen adında bir oğlu vardır. Diktatör oğlunu hükümet gazetesinin redaktörü yapmış ve onu "Mutlu Uyanış" olarak yüceltmıştır. Jürgen, hem hükümetin önde gelen bakan çocuklarıyla birlikte okumaktadır hem de hava kuvvetleri alanında kariyer yapmış olduğundan politik görevleri kendi sınıf arkadaşlarıyla yürütmektedir. Diğer görevde olan politikacıları da zorla görevden uzaklaştırmıştır. Çünkü Jürgen, hükümeti kendi yönetmek istemektedir.

Bir gün tarih öğretmenleri aynı zamanda diktatörün sağ kolu olan Alfred Uhl, çocuklara Ostralki çetesinin diktatöre karşı yapmış oldukları suikastı öfkeyle anlatır ve çocuklardan diktatörü öven isimler yazmasını ister; fakat Jürgen yazmaz çünkü bir gün öncesi babasına ait içkiyi içtiği için babasından dayak yemiştir. Babasına öfke

duyan Jürgen, ona bir suikast düzenler. Sınıf arkadaşı olan Ludi'den, yeni açılacak olan enerji santralinin açılışında babasının konuşma yapacağı esnada onu bombayla havaya uçurmasını ister.

Jürgen açılışa gitmez evde kalıp haberi gazeteden okumak ister. Bunun için heyecanlanır ve gazeteyi eline alır. Jürgen gazetenin ilk sayfasında yer alan fotoğrafla sarsılır; fotoğrafta kendine benzeyen birinin kanlar içinde yattığını görür. Bir anlam veremez. Hemen fotoğrafın altında yazan haberi okur: “*Bomba ihbarı alan oğlu, orada bulunan herkesi uyarır ve bombayı da kendi uzaklaştırmak ister fakat hayatından olur. Anlaşıldığı üzere Jürgen Gora öylesine ölmemiştir*” (Lenz, 2006b:668). Jürgen öylece kalakalmıştır. Şaşkın bir halde fotoğrafa bakarken, babası içeri girer ve ona, “*...artık fotoğrafta görüldüğü gibi, ölüsün*” der (Lenz, 2006b: 669).

Kendi kazdığı kuyuya kendinin düştüğünü anlayan Jürgen, babasından onun planından nasıl haberdar olduğunu öğrenir: “*Ludi de diğer sınıf arkadaşlarından daha kötü değildi. Hepsi güvenilir ajanlar. Onları çabuk kazandım; çünkü senin yapmadığın, hırsından unuttuğun bir şeyi yaptım: her birinin hesabına sınırsız harçlık yatırdım. Sen ise onları sadece bulunduğu konumda bıraktın. Bu çok az*” (Lenz, 2006b: 669). Durumu öğrenen Jürgen üzgündür. Annesini merak eder ve sorar; babası, annesinin olayın aslını bilmediğini, onun gazetede yazan haberden dolayı oğlunun öldüğünü zannettiğini, şimdi de yasa gitmek için hazırlandığını söyler ve cebinden bir tabanca çıkararak oğlunu gerçekten öldürür.

Bu öyküde, baba-oğul arasındaki ast-üst çatışmasına (komuta-kurmay çatışması) tanık olunur. Baba ile oğlunun ilişkisi daha çok iki lider ilişkisi gibidir. Her ikisi de güçlü ve otoriterdir. Öyküde de baba, oğluna bir yandan yaşından büyük görev vermiş ve oğlunun bu olgunlukta davranmasını istemiştir; bir yandan da ona şiddet kullanarak psikolojik olarak onu yaralamıştır. Oysa iletişim engellerinden biri de otoriter tutum ve tutarsız davranış sergilemektir. Babanın oğluna karşı otoriter davranıp ona kendini ifade olanağı sağlamaması, oğlunun ona karşı olumsuz duygular beslemesine sebep olmuştur. Baba ve oğul aralarında hissedilen bu çatışma kızgınlığa, güvensizliğe ve gerilime yol açmıştır (Cüceloğlu, 2001: 108) .

Bu yüzden Jürgen, babasına karşı öfke duymuş ve bir plan yaparak babasını yok etmek istemiştir. Unutmamalıdır ki davranış sonucu belirler (Cüceloğlu, 2002: 37).

Gürüz/T.Eğinli' ye (2012: 231) göre:

“Öfke duygusu, kişinin kaygı ve korkularından ileri gelir. Kişi, bu olumsuz duygulardan kurtulmanın bir yolunu arar. Bu yüzden saldırganlaşarak karşı gelmek, mücadele etmek ister”.

Ayrıca, ast-üst çatışmasında kişiler birbirlerine karşı objektif olmaz, kendilerinin haklı olduklarını düşünürler ve muhatabına karşı üstün gelmek isterler. Sonucu ne olursa olsun sonuna kadar savaşırlar ve sonucuna da katlanırlar. Bu yüzden şiddet, hırs, otorite hiçbir zaman problem çözme aracı olarak kullanılmamalıdır. Zira şiddet şiddeti doğurur ve çatışma giderek büyür; istenilmeyen sonuçlar ortaya çıkar.

c) *Ein Haus aus lauter Liebe* öyküsü baba oğul arasındaki iletişimsizliği anlatır.

Çocuk bakıcısı olan genç, bir akşam yine bir çocuk bakmak için bir eve çağrılır; kapıyı güler yüzlü bir bey açar. Adam bakıcıya, çocukların uyduğunu ve eşiyile bir yıldönümü kutlamasına gitmek zorunda olduklarını anlatır; fakat adam çocukları hiç yalnız bırakmak istemediğini, mecbur kaldıkları için gitmeleri gerektiğini belirtir. Bakıcı, hiç merak etmemelerini bu işte tecrübeli ve güvenilir olduğunu anlatır. Bunun üzerine adam bakıcıya onun hakkında şirketten bilgi aldığını ve ona güvendiğini iletir; fakat adam yine de huzursuzdur. Bakıcıya iki saat sürecek olan bu kutlamadan daha önce gelmeye çalışacağını söyler. Bakıcı adama merak etmemesini, bu işi iyi yaptığını yineler. Adam bakıcıya biraz daha açık davranmak ister ve çocuklarından ayrı kalamadığını, işe gittiği zamanlarda da aklının çocuklarında kaldığını, eşi ile sadece çocukları için yaşadıklarını anlatır ve sonra çocukları bakıcıya emanet ederek evden çıkar.

Bir müddet sonra odadan kapı gıcırtiları gelir. Bakıcı kapıya yönelir, kapının kilitli olduğunu fark eder ve üstündeki anahtarı çevirir ve odaya geri döner. Odaya yaşlı bir adam girer ve yanan şömineye doğru ellerini uzatır. Bakıcı, adamın kolundaki denizci dövmesini fark eder. Adam masadaki içki şişesini görür ve içmeye başlar. Sonra bakıcıya, anlatır: “*Onlar yoksa beni dışarı güverteden çıkarmazlardı, ne oğlum, ne karısı, hiç kimse benim dışarı çıkmama izin vermiyor. Oğlum çok çalışkan; umduğumdan daha fazlası oldu. Kendine ait bir fabrikası var; ben ise sadece bir denizciyim. Bu yüzden beni dışarı bırakmıyorlar. Evlat, bu yüzden bana ülke yasağı*

koydular. Çok korkuyorlar, inanılmaz korkuları var birileri beni görür, diye. Bir misafirleri geldiğinde de bir şişe alttan yuvarlıyorlar. Ben de daha fazla dayanamıyorum” (Lenz, 2006c: 113). Adam, odadaki içkiyi sonuna kadar içer ve sarhoş olur; bakıcı adamın bu halinden korkar. O sırada telefon gelir. Telefondaki ses evin hanımıdır ve bakıcıya, kocasının durumunu sorar. Bakıcı gelmediğini söyler. Telefonu tam kapatırken uzaktan arabanın far ışıkları cama yansır. Bunun üzerine yaşlı adam da doğru odasına kaçarcasına gider ve bakıcıya “Kapıyı kapat, kapat...beni tekrar içeri kilitle, evlat,” der (Lenz, 2006c: 114). Eve erken dönen adam, bakıcıya çocuklarını sorar: “Canlarım usluydular değil mi?”Bakıcı da “Evet, çok usluydular” der (Lenz, 2006c: 114).

Öyküde çatışmaya sebep olan davranışlardan biri adamın babasıyla aynı evde yaşamasına rağmen onu görmezden gelmesidir; diğeri de babasına olan öfkesini babasıyla konuşmayarak sürdürmesidir. Burada hem pasif çatışma hem de pasif saldırganlık vardır. Çünkü birini görmezden gelmek, pasif çatışmadır. Öfkeyi susarak belli etmek de pasif saldırganlıktır (Dökmen, 2008: 67). Aile içi ilişkilerde kırgınlık ve küskünlük ev halkının psikolojisini etkiler. Cüceloğlu’na (2013: 80) göre:

“Aile içindeki kırgınlık ve küskünlüklerin sürdürülmesi, kişilerin birbirlerini anlamalarını ve sağlıklı ilişkiler kurmasını önler. Bu tür kırgınlıklar ve küskünlükler, ailenin temelinde yatan esas nedenleri sakladığından, sağlıklı aile düzeni bu kırgınlıkların devamını ister. Bu nedenle, kronik çatışma ve sürtüşmeler ailede sürer gider”.

Ayrıca, adamın çocuklarından ayrı kalamaması ve hep yanlarında olmak istemesi ise babasının geçmişte bir gemici olması nedeniyle, adamın babasından ayrı kalmış olabileceği fikrini akla getirir. Bu olumsuzluk adamın davranışına yansımıştır ve adamın bu davranışı dışarıdan gözlenebilmektedir. Görüldüğü gibi çatışmalar insanları birbirinden uzaklaştırdığı gibi kişilerin ruh sağlığını da bozar. Unutmamalıdır ki sağlıklı iletişim, hem bir ailenin huzuru ve devamı için hem de kişilerin anlaşabilmesi için temel şarttır (Cüceloğlu, 2002: 109).

d) *Der seelische Ratgeber* öyküsü baba-oğul, karı-koca, anne-oğul arasındaki bozuk ilişkiyi konu alır.

Öyküde Wenzel Wittko adında bir adam, bir dergide danışman olarak çalışmaktadır. Sorunları olan kişilerin mektuplarını okuyup cevaplar; yani bir nevi Güzin ablacılık

yapar. Wenzel, işini sevdiği için de çok çalışır fakat ailesini ihmal eder; öyle ki ailesi ile ilişkileri kopma derecesine gelir. Wenzel, bütün bunların farkındadır ve bu duruma da çok üzülmemektedir. Bu yüzden de annesi, karısı ve oğluya açık olan arasını düzeltmek ister. Wenzel yanında çalışan genç yardımcısı ile annesine ve karısına bir mektup yollar. Annesi oğluna çok öfkeli ve mektubu okumadan yırtıp atar. Karısı da bu yaşanan durumdan çok üzgündür ve kocasına boşanma davası açtığını Wenzel'in yardımcısına söyler. Wenzel, en son yatılı okulda okumakta olan oğlunun gönlünü almak ister ve ona, genç yardımcısıyla bir hediye yollar. Fakat oğlu da babaya çok öfkeli. Bu yüzden hediyeyi sinirle fırlatıp atar ve genç bakıcıya, "*Atın ondan getirdiklerinizi, onun hiçbir şeyini istemiyorum. Buraya da bir daha sakın gelmesin*" der (Lenz, 2006d: 325).

Cüceloğlu'na (2013: 70) göre,

"Ailedeki ilişkiler arasında en önemlisi, ailenin temelini oluşturan karı-koca arasındaki ilişkidir. Bu ilişki ne kadar sağlıklı ise ailenin temeli o kadar sağlamdır. Sağlam temeller üzerine kurulu ailede algılama, düşüncelerini ve duygularını ifade edebilme, neyi istediğini ya da istemediğini belirtme ve kendini istediği yönde geliştirme özgürlüğü vardır. Aile içindeki iletişim bu özgürlükleri ya canlı tutar ya da sürekli baltalar".

Öyküde, Wenzel'in ailesine vakit ayıramayacak kadar, işiyle meşgul olduğunu görülmektedir. Ayrıca Wenzel herkesin sorununa bir çözümü vardır; fakat kendi probleminde bir çözüm bulamamıştır. Sevdiklerine zaman ayıramayan Wenzel en yakınlarının annesinin, karısının ve çocuğunun bu yüzden ona kırılıp küsmelerine neden olmuştur. Bu yaşananlar Wenzel ile ailesi arasında pasif çatışmaya neden olmuştur. Wenzel bulunduğu durumun farkına vardığında ve sevdiklerinin gönlünü almaya kalktığında ise artık çok geç kalmıştır.

Wenzel yatılı okulda okumakta olan oğlu ile de sağlıklı iletişim içinde olamamıştır. Çünkü Wenzel, oğluna zaman ayıramamış, onu dinlememiş ve en önemlisi onunla yakından ilgilenememiştir. Bu yüzden de oğlu yaşanan bu olumsuzluklardan çok etkilenmiştir. Baba bu davranışıyla çocuğuna istemese de şu mesajı vermiştir: "Senden daha önemli işlerim var!" (Cüceloğlu, 2002: 90). Bu nedenden dolayı çocuk babasına öfke duyup küser ve babasını bir daha görmek istemez. Oysa her çocuk, babasıyla vakit geçirmek, sevmek, tarafından değer görmek ve en önemlisi de dinlenmek ister. Ayrıca iletişimde dinlemek, önemli davranışlardan biridir. Çünkü

insanlar bir başkası tarafından o şansı bulabilirse, kendi benliğine ulaşabilir (Cüceloğlu, 2002: 37).

Unutmamalıdır ki, iletişimde davranış etkili olmaktadır; çünkü davranış ile kişi vermek istediği mesajı iletir.

e) *Die Strafe* bu öyküde, iki kardeşin, aralarında babalarının durumunu konuşmasına tanık olunur. Öykü, bir babanın iç çatışmasını ve çocukları arasındaki iletişimsizliği konu alır.

Baba, bir doktordur ve savaş yıllarında vermiş olduğu kararlardan dolayı pişmanlık duymaktadır. Bu yüzden kendinin yargılanmasını ister fakat çocukları buna yanaşmaz. Adam bu sebepten dolayı bir türlü kendisinin anlayamadığını düşünür. Adam savaş zamanı askeriyede doktor olarak görev yapmıştır; fakat yıllar geçmesine rağmen savaş sırasında verdiği kararlardan dolayı pişmanlık duyar; öyle ki bu durum onu yiyip bitirir. Adam sürekli yargılanmak istediğini çocuklarına dile getirir. Adamın bu durumuna çocukları çok üzülür ve babalarını bu durumdan kurtarmak için aralarında bir plan yaparlar. Kardeşlerden biri, üç arkadaşıyla konuşur ve babasına bir oyun düzenler. Bu oyunda Günter savunma avukatı, Dieter hakim, Olaf davaya bakan ve hikayede isimsiz olan kardeş de hamil olur.

Adam, mahkemeye daha önce tanıdığı Kuhl adındaki bir askeri de ona şahitlik yapması için arayıp bulmuş ve mahkemeye çağırmıştır. Adam savaş zamanı askeriyede doktorken Kuhl de bir erdir. Adamın, Kuhl ile olan münasebeti şöyle gelişmiştir: Savaş sona ermiş her şey kaybedilmiş geride sadece kurtarılması gereken insanlar kalmıştır. Bu yüzden askerlere tekrar silâhına çağrı yapılır; fakat Kuhl bu göreve gitmek istemez. Çünkü gözlerinin günbegün kötüleştiğini, hatta insanları ayırt bile etmekte zorluk çektiğini belirtir. Bu yüzden askeriyenin doktoruna sevk edilir. Fakat doktor onun, kendini hasta göstermek istediğini, zanneder ve Kuhl'un hastalığını onaylamaz. Kuhl hapis cezası alır; dört sene buz gibi bir depoda kalır ve kalp hastası olur. Adam, Kuhl'ün hastalanmasına da sebep olduğunu düşünür ve kendisini suçlar. Bu olanları ve Kuhl'ün tanık olduğu birçok olayları da mahkemede anlatmasını, kendisinin de artık yargılanıp ceza almasını ister.

Adam sanık sandalyesine büyük bir mutlulukla oturur ve söze mesleki hayatını anlatmakla başlar:

Adam, bir iş arkadaşının geçmişte onun yerine doktorasını yazdığını, yasak olan bir ameliyatı yaptığı için biri tarafından ihbar edilip doktorluktan uzaklaştırıldığını ama bir şekilde bir yolunu bulup kendinin kurum doktoru olarak çalışmaya başladığını ve savaşta birkaç düşman askerinin öldürülmesine de iştirak ettiğini, anlatır. Bu yüzden yargılanması gerektiğini hakime, söyler (Lenz, 2006e: 964). Fakat Kuhl o zamanın şartları gereği doktorun görevini yaptığını ve sonucun iyi olarak bittiğini ve durumdan şikâyetçi olmadığını söylemesi adamı çok öfkelenendirir. Adam itiraz eder; ısrarla suçlu olduğunu ve yargılanması gerektiğini söyler. Çünkü bütün bu olanlardan kendini sorumlu tutar ve diğer geçmişte yaptığı hatalarla birlikte hepsinin mahkemece hakimden değerlendirilmesini ister.

Karar için Günter, Dieter ve Olaf yan odaya geçerler. Bir müddet sonra kararı bildirmek için heyet geri gelir. Adam çok heyecanlı ve sabırsızdır. Hakim sıfatında bulunan Dieter, savaş esnasında istisna yasasının ve savaş haklarının olduğunu, o zamanın getirisiyle yaşananların normal olduğunu söyler. Hafifletici nedenden ve delil yetersizliğinden dolayı da adamın beraatına karar verir. Kuhl, yaşlı adamın beraatına o kadar sevinir ki sanki o gerçekten beraat etmiş gibi adamın yanına giderek onu kutlar; fakat adam öfkeden çığırından çıkar. Hakime gider; hakimnin ellerini avucuna alır ve mahkemenin yeniden onu yargılamasını ister o sıra dizlerinin üstüne düşer; ve nefes almakta zorlanır. Hemen mahkemenin doktoru çağırılır. Doktor, adama sakinleştirici bir iğne yapar ve onu evine yollar (Lenz, 2006e: 968).

İletişim çatışmalarından biri de insanın kendi içinde yaşadığı kişi-içi çatışmasıdır. Kişi-içi çatışma, kişinin olumsuz duyguları nedeniyle içindeki huzuru ve ahengi bozması sonucu ortaya çıkar. Bu öyküde de adam, geçmişte yaptığı hatalardan dolayı iç huzuru bozulmuştur ve bu yüzden de kendini affedemez, suçlar, eleştirir (Özmen, 2014). Kişinin hatalarını hatırlaması onun, suçluluk duygusunu canlı tutar ve başka bir şey düşünemez olur. Hatta kendi özsaygısını yitirir ve kimliğini dahi hiçe sayar. Kendini hep cezalandırmak ister. Kişi bulunduğu bu ruh halinden ancak böyle kurtulabileceğini ve iç huzura kavuşacağını düşünür.

Ayrıca adam kendi görüşlerinin kabul görmesini istemiş fakat karşıdaki kişilerinin görüşlerini tümüyle reddetmiştir. Oysa tümünden reddetme de iletişim engellerinden biridir. Dökmen'e (2008: 75) göre:

“Eger bir kişi, kendisine yöneltilen mesajı tümüyle reddeder, tamamen aksi görüşü savunursa tümden reddetme çatışması sergilemiş olur.”

Görüldüğü gibi öyküde adamın bu durumu çocuklarını da huzursuz ve mutsuz etmiştir. Çünkü adam bulunduğu duygu durumuna göre iletişim kurmaya çalışmıştır. Psikolojisi bozuk olduğundan da sağlıklı iletişim kuramamıştır. Unutmamalıdır ki, sağlıklı iletişim ancak her iki tarafından da ruhsal olarak sağlıklı olmasıyla mümkündür.

3.2. Kadın-Erkek İlişkilerinde İletişim Sorunsalı

f) *Die Flut ist pünktlich* yks, karı-koca arasındaki ve ayrıca kadının sevgilisiyle olan iletişim bozukluğunu, konu alır.

Kadın evlidir ama mutsuzdur; çünkü kocası, Dhahran’a bir iş gezisine gitmiş ve altı ay gelmemiştir. Bu arada adam başka biriyle ilişki yaşamış ve bu ilişkiden de hastalık kapmıştır. Bu durumu karısına söylememiş ancak karısı durumu fark etmiştir. Adam karısıyla yeniden mutlu olabilmek için karısını alır ve bir adaya yerleşir; içine adadan gelip giden adamın gelgit olayını dikkate alması gerekir çünkü her akşam belli saatte adada sular yükselir ve bu zamanda adaya ulaşım yapılamaz ancak ulaşım gelgit bittikten sonra ya da gelgitten önce olur. Adam bu yüzden her akşam gelgit saatinden bir saat önce evde olmaya gayret eder.

Kadın kocasının eve geliş saatini bildiği için kocası işe gittikten sonra sevgilisi Tom ile buluşur. Tom, sevdiği kadının kocasının geliş saati yaklaştığında elindeki dürbünle nehri gözetler. Tom, kadının bu ilişkiyi artık kocasına söylemesini ister ancak kadın kocasıyla konuşmaya yanaşmaz. Tom bu durumdan oldukça rahatsızlık duyduğunu kadına defalarca söyler. “*Ve sen onunla kaldın ve ondan ayrılmadın. Bilmek istiyorum niçin buna bu kadar katlandın?*” (Lenz, 2006f: 154). Nehirde sular yükselmeye başlamıştır fakat kadının kocası henüz daha adaya dönmemiştir. Tom endişelenir ve kadına sorar. “*O her gün gelgitten önce gelirdi. Neden daha gelemedi? Neden?*”demesi üzerine kadın, “*Onun saati Tom, bugün bir saat ileri*” diye cevap verir (Lenz, 2006f: 156).

Kadının kocasıyla olan ilişkisine bakarsak, kadının eşiyle sorunlarını konuşamamış olması bize, aralarında bir “iletişim kopukluğu” nu, yani pasif çatışma yaşadıklarını gösterir (Dökmen, 2000: 21). Eşler arasında iletişim sağlanamadığı için de, kadın kendi içine kapanmış ve bu yüzden de bunalıma girmiştir. Oysa eşler birbirleriyle konuşmaları ve birbirlerini dinlemeleri gerekirdi. Çünkü iletişimi ertelemek, duygularımızı ileride daha şiddetli bir şekilde ifade etmeye neden olur. Bu öyküde olduğu gibi.

Kadının sevgilisi ile olan ilişkisine bakarsak, kadın, Tom ile de sağlıklı iletişim içinde olamamıştır. Çünkü sevgilisi ona suçlayıcı ve yargılayıcı konuşmuştur. Bu durum da kadının Tom ile iletişim kurmasını engellemiştir. Kadın, kocası ve sevgilisi arasında kalmıştır. Bu hoş olmayan iki durum onun psikolojisini etkilemiş ve kaçınma-kaçınma çatışması yaşamasına neden olmuştur (Atalay, 2008). Sağlıklı düşünemeyen kadın doğru kararlar alamamış ve pasif durumda olan saldırganlığı ileri boyuta, aktif saldırganlığa dönüşmüştür.

Aktif saldırganlığın psikiyatrideki adı psikopati eğilimidir. Psikopati eğilimi öldürme, yaralama, fiziki şiddet uygulama... gibi vicdan eksikliği ve ruhsal durumu gösteren bir kişilik bozukluğudur (Aydınlı, 2012). Bu öyküde de kadın, kocasının saatini bir saat ileri alarak, onun akıma yakalanmasını sağlamış ve onu kendi elleriyle ölüme itmiştir. Görüldüğü gibi iletişimsizlik çözümlenmediğinde, kişilere telafisi mümkün olmayan hasarlar verir.

Ayrıca eşler asla sen dilini kullanarak birbirleriyle iletişimde bulunmamalıdır. Sen dili kişiliğe yönelik olduğundan, kişinin iletişim kurmasını engeller; sorun çözümlenmediği için, çatışma devam eder. Böylece eşler birbirinden soğur ve uzaklaşır. İlişkiler zaman içinde heyecanını kaybeder ve sonuç itibarıyla de biter. Bu durum, her iki taraf için de ağır sonuçlar doğurur. Bu öyküde de olduğu gibi. Cüceloğlu' na (2002: 109) göre: “Karı-koca arasındaki ilişki, sağlıklı bir ailenin temelidir. Sağlıklı evlilik için eşler birbirine değer vermeli, zaman ayırmalı ve en önemlisi birbirini dinlemelidir”.

g) *Der sechste Geburtstag* öyküsü, bir annenin çocuğunun hastalığından dolayı duyduğu üzüntüyü, kocasıyla yabancılaşmasını ve bulunduğu durumun psikolojisiyle yaşadığı iç çatışmayı konu alır.

Ailenin on bir yaşında Jutta adında bir kızı ve beş yaşında Richard adında bir oğlu vardır. Beş yaşındaki oğulları kan kanseridir. Aile onun öleceğini bildiği için çocuklarının son günlerinin güzel geçmesini, bu yüzden de oğullarına sürpriz bir doğum günü yapmak isterler. Çocuğun doğum günü aslında iki eylülüdür fakat on sekiz nisanda ona doğum günü sürprizi düzenlerler. Çünkü doktor aileye, çocuğun iki eylüle kadar ölebileceğini, söyler. Kızları kardeşinin doğum gününü erken kutladıklarının farkındadır. Kadın, kızına kardeşinin hastalığını söylemez ama bu doğum günü kutlamasının kardeşi için önemli olduğunu, belirtir. Bu yüzden de kızından, kardeşine onun doğum günü erken kutladıklarını söylememesini, rica eder. Kadın kızıyla aralarında anlaşır ve oğlu için alış verişe gider; oğlunun istediği tüm hediyeleri alır.

Oğluna çok üzülen kadın doğum gününde içki içmeyeceğine dair kocasına ve kendine söz verir. Akşam olur. Çocuğa hediyeleri verilir. Çocuk hediyelerden en çok kordonlu telefonu beğenir; Jutta ve kardeşi hediyelerle oynarlar. Bir müddet sonra Jutta da telefonu eline almak ister, fakat kardeşi vermek istemez. Bu duruma çok sinirlenen Jutta, annesine verdiği sözü daha fazla tutamaz ve kardeşine, bugün onun doğum günü olmadığını, söyler. Jutta, annesine verdiği sözü daha fazla tutamaz ve kardeşine, bugün onun doğum günü olmadığını, söyler. Maria kızının söylediklerini duyar ve mide bulantısıyla banyoya gider, bir yudum içki alır ve hemen şişeyi ortadan kaldırır. Koridorda dudaklarını siler ve bir sigara yakar o sırada kocası gülümseyerek ona doğru parmak uçlarına basarak mutfaktan gelir sanki ona bir şey fısıldayacakmış gibi yapar; fakat bunu yapmaz. Onu görmemiş gibi yanından geçer. *"...dudaklarımı sildim ve bir sigara yaktım. Alfred mutfaktan parmak uçlarına basarak bana doğru gülümseyerek geldi, sonra bir şeyler fısıldamak istedi ama yapmadı; sanki beni görmemiş gibi yanımdan geçti"* (Lenz, 2006g:881).

Görüldüğü gibi hikâyede, çocuklarının hastalığı karı-kocayı psikolojik olarak etkilemiş ve çift birbirleriyle ilgilenemez hale gelmiş adeta birbirlerine yabancılaşmışlardır. Çocuğunun hastalığı Maria'yı, oldukça üzümüştür. İçinde bulunduğu bu durumu kocasıyla da paylaşamaması onun yalnız kalmasına yol açmış ve Maria bulunduğu bu durumdan kurtulmak, durumu biraz olsun unutmak için de kendini içkiye vermiştir. Oysa karı-koca iyi günde kötü günde birbirine destek

vererek dayanışma içinde olmalıdır. Her zaman için ailede, karı-koca ilişkisinde değer vermek, kabul görmek sağlıklı ilişkilerin temelini oluşturur. Cüceloğlu (2002: 108)'na göre, eşlerin birbiriyle düşüncelerini, duygularını, hayallerini, kısaca hayatını paylaşması, birbirlerine “sen değerlisin”, mesajını verir.

h) Der Vogeltausch öyküsü, bir karı kocanın bir kuş yüzünden tartışmalarını konu alır.

Bir gün karı koca öğlen mutfakta yemeklerini yerken, kadına ait olan saka kuşu açık olan camdan dışarı uçar. Kadın kafesin kapısını açık unutmuştur. Kocasını “*Çok şükür*“ der (Lenz, 2006h: 126) ve kuş tekrar içeri girmesin diye de karısını kenara iterek mutfak camını kapatır. Adam kadına bu durumdan mutlu olmasını ister. Çünkü kuşla sürekli ötüşerek konuşmasını saçma ve komik bulduğunu hatta onun en yakın arkadaşının da kendisiyle aynı fikirde olduğunu kadına söyler. Sonra “*O gittiğine göre kuşa gösterdiğin ilgi ve alakayı artık bana gösterirsin*” (Lenz, 2006h: 127) diye söylenerek, yemeğini yer. Fakat karısı kafesi alıp kuşun peşine düşer; bir armut ağacına konmuş olan kuşun kafese girmesi için uğraşır.

Mutfak camından karısını izleyen adam, kuşun yeniden kaçması için elinden geleni yapmak istese de karısının yirmi sekiz yıllık evlilik hayatlarından ne kadar kinci biri olduğunu bildiği için, bundan vazgeçer. Bir müddet sonra kadın elinde boş kafesle geri döner ve kocasına, ona tekrar yeni bir kuş alacağını bildiğini söyler; adam da, yeni bir kuş alacak kadar zengin olmadıklarını belirtir.

Bir gün adam işe giderken ağaçta bir kuş görür ve onu hemen tanır; yakalamak için kuşun yanına gider fakat kuş az ilerideki ağaca konar. Adam bu sefer ağır bir toprak parçası alır ve kuşa atar; ağırlığı kaldıramayan kuş oracıkta ölür. Kuşun sıcak bedenini elinde hissedenden adam çok üzülür. Hemen bir kuşçuya gider ve karısına, fiyatı yüksek olduğu halde istediği saka kuşunu alır.

Öyküde, karı kocanın birbirine kızmaları aralarında aktif çatışmaya yol açmıştır. Çünkü ihtiyaçları farklıdır. Kadın kuşa ihtiyaç duyarken, adam kuşun gereksiz olduğu düşüncesindedir. Bu yüzden birbirlerine ters düşmüşlerdir.

Ayrıca karısının kuşa ilgi alaka göstermesi adamı içten rahatsız etmiş fakat bunu karısına söyleyememiştir. Ancak kuşun kaçmasıyla, adam karısına olan kızgınlığını

sen dilini kullanarak belli etmiştir. Oysa iletişimde sen dilini kullanmak, problemi çözmez daha çok problem yaratır. Çünkü sen dili suçlayıcı ve yargılayıcı olduğundan, karşısındaki kişinin iletişim kurmasını engeller. Bu yüzden iletişim dili olan ben dilini kullanmak her iki taraf için olumlu olur; zira ben dili kişilerin birbirlerini kırmadan anlaşmalarını ve yakınlaşmalarını sağlar.

3.3. Hükümet- Vatandaş İlişkilerinde İletişim Sorunsalı

i) *Ein Freund der Regierung* bu öyküde halk ve hükümet karşı karşıya getirilmiştir ve hükümet ile vatandaş arasında geçen sosyo- psikolojik çatışmayı anlatır.

Devlet, diktatör bir rejimle yönetilmektedir. Halk bu durumdan rahatsızdır ve ülkenin bazı bölgelerinde ayaklanmalar olmuş, çatışmalar çıkmıştır. Hükümet bu durumu yalanlamak, durumun sanıldığı gibi olmadığını göstermek hem de çıkan çatışmaların ve ayaklanmaları sonlandırmak için bir kaç gazeteciye o bölgeye davet eder ve gazetecilere eşlik edecek bir de memur görevlendirir.

Hükümetin memuru Gerek, gazetecilere otobüsle bölgeyi gezdirir ve bölgenin iyi taraflarını göstermeye çalışır. Şehirden uzak bir köye geldiklerinde Gerek, köyün yerlilerinden halkı temsilen Bela Bonzo'yu tanıştırır. Bölgedeki fakirliğin ve çatışma izlerinin görünmesine rağmen Bonzo, hükümetin tarafında yerini alır ve kendisini hükümetin bir arkadaşı olarak gösterir. Gazetecilerin “Çocuklarınız yok mu?” sorusuna Bonzo “Evet, vardı. Şimdi biz onu unutmaya çalışıyoruz; çünkü o hükümete karşı geldi, tutuklandı. O bir şeyle uğraşmayan tembelin biriydi. Bir şey yapmak adına, karmaşıklık çıkaran sabotajcılarla birlik oldu. Hep birlikte hükümete karşı savaş açtılar. Çünkü kendilerinin daha iyi yapacaklarına inanıyorlar...” diye cevap verir (Lenz, 2006i: 547-548). Bonzo konuşurken kesme dişlerinin eksik olduğu dikkati çeker. Gazetecilerin birçok sorusunu cevaplayan Bonzo, bir ara oradan otobüse doğru uzaklaşan Gerek'i gözler ve o sırada gazeteciye gizlice, kâğıda sarılmış bir şey verir. Otel odasında kâğıdı açan gazeteci, sigaradan sararmış, kırık bir diş görür. Böylece Bonzo, köyünde yaşananları gizlice doğrulamış olur.

Bu öyküyle Lenz, bir nevi Nazi Almanya'sının yönetimini anlatmak istemiştir. O dönemde hükümetin başında olan Hitler, halkına emir vererek yaptırında bulunmaktaydı ve birçok yasaklar getirmişti. İletişim engellerinden biri de emir vermektir. Bir yönetimde sen-ben anlayışında emir verme, zıtlasma, ast-üst ilişkisi, söz geçirme hakimdir. “Ben kimim biliyor musun?” anlayışı egemendir (Cüceloğlu, 2001:199-200).

Bu öyküde de hükümetin, halkına baskıcı tutum sergilediğini ve itaat etmeyen kişileri baskı ve şiddet ile korkuttuğu görülmektedir. Burada iletişime engel olan unsurlardan biri tümenden reddetme çatışmasıdır. Çünkü hükümet, halkının görüşlerini dinlemeden, sorgusuz-sualsiz onları reddetmiştir (Dökmen, 2008: 75). Diğer de hükümetin halkına karşı baskıcı tutum kullanmasıdır. Baskıcı- otoriter tutum kişilerin korkmasına ve düşüncelerini açıkça dile getirememesine sebep olur.

Cüceloğlu'na (2001: 209) göre,

“Dinlenmeyen toplum olunca, tanınmayan toplum oluruz ve o toplumda yetişen insanlar kendi değerlerini bulamazlar”. Çünkü baskıcı ve otoriter tutum karşısında kişi kendini aşağılanmış hisseder ve kendine olan güvenini yitirir. Ayrıca insanlara gözdağı vermek, korkutmak ve fiziksel şiddet kullanmak halkı saldırganlaştırır, toplumda huzursuzluk ve karmaşa çıkmasına sebep olur; aktif çatışmalar yaşanır.

İnsanlar ancak iletişim içinde olmaları halinde birbirine ulaşabilir. Saygının olduğu yerde insan için güzel ve iyi ne varsa yerini bulur. Gelişmiş toplumlarda insan haklarına saygı ve demokrasi vardır; zira doğrular hür düşünceyle yolunu bulur. Bu yüzden hükümetin halkını dinlemesi, halkıyla konuşması, halkının isteklerine cevap vermesi ve halkı ile biz bilinci içinde olması beklenir. Biz bilinci ile kazan-kazan durumu yaşanır; toplumda huzur, güven, verimlilik ve kalite artar.

Unutmamalıdır ki,

“Devlet, vatandaşa değer vermekle yükümlüdür. Çünkü devletin var oluşunun nedeni vatandaşa hizmet etmektir. Vatandaş da devlete değer vermekle yükümlüdür” (Cüceloğlu, 2002: 113).

j) *Wie bei Gogol* öyküsü, Almanya'da kaçak işçi olarak çalışan bir Türkün hem hükümetle hem de ona arabasıyla çarpan bir öğretmen ile olan iletişimsizliğini konu alır.

Bir öğretmen derse gitmek isterken kırmızı ışıktaki geçen bir yayaya çarpar. Öğretmen adama yardım etmek için arabadan iner. Karşısında eski püskü mantosu olan ufak

tefek bir adam görür. Çarpmanın etkisiyle adamın suratında sıyrıklar oluşmuştur. Adamın etrafına toplanan kalabalığa adam, bir şeyinin olmadığını söylemeye çalışır.

Öğretmen adamı arabaya bindirir ve onu en yakın hastaneye götürmek ister. O sırada kendi arabasındaki hasarı da fark eder. Aynadan arka koltukta oturan adama bakar ve doğru inen ince kanı görür. Adama Almanca sorular sorar; adam omzunu yukarı boğazına çeker pek cevap veremez. Öğretmen adamın Almanca bilmediğini anlar. Adam o sırada cebinden mavi bir zarf çıkarır. Zarfın üstünde bir adres yazmaktadır ve onu bu adrese götürmesini ister. Öğretmen okula geç geleceğini haber vermek için bir kulübenin önünde durur; fakat geri geldiğinde adamın arabada olmadığını görür; adamı etrafa sorar fakat adamı gören olmamıştır.

Öğretmen adamın verdiği mavi zarfta yazılı olan adrese gider. Kırık camlı bir fabrika ve karavanlar görür. Etrafa bakar fakat kimseler yoktur tam gidecekken bir karavanın perdesinin kımıldadığını fark eder. Kapıyı çalar bir adam kapıyı açar ve öğretmen kapıdan içeri bakar ve adamın yatakta yattığını görür. Kapıyı açan adam öğretmeni içeri davet eder. Öğretmen adama çarptığını söyler. Fakat adam bu kazadan haberi olmadığını belirtir. Öğretmen çarptığı adama niçin kaçtığını sorar. Adam Almanca bilmediği için kapıyı açan bey ona tercümanlık eder. Öğretmen kalkar; kapıyı açan adam da öğretmeni arabasına kadar yol eder ve ona arabasının hasarı için yedi yüz elli mark verir.

Öğretmen ertesi gün paranın üstünü vermek için aynı yere gider. Kapıyı çalar; içeride bu sefer dört kişi vardır. Öğretmen, adamı sorar fakat adamlar öyle birini tanımadıklarını söylerler. Öğretmen arabasının tamirinden artan parayı, kapıyı açan adama vermek ister. Adam, tanımadığı birinin parasını alamayacağını söyler. Fakat öğretmen parayı masaya bırakır ve oradan gider (Lenz, 2006j: 1034).

Toplumda yaşamak birtakım sorumluluğu da birlikte getirir. Her toplumun kendine göre yasaları vardır ve herkesin bu yasalara uyması istenir. Başka bir ülkeye kaçak yollarla gidip çalışmak hem yasal değil hem de suçtur. Fakat bu öyküde adamın yasal olmayan yollarla Almanya'ya giriş yaptığı ve kaçak olarak çalıştığı görülmektedir. Bu durumun ortaya çıkmaması için de adam, hem Alman hükümetinden hem de Almanlarla iletişime girmekten kaçmıştır. Burada iletişim engeline sebep olan nedenlerden biri güvensizliktir; çünkü kişi güven duymadığı kişilerle iletişime

girmekten kaçınır (Koyun, 2011). Diğeri de dürüst olmamaktır. Adam, Alman hükümetine dürüst davranmadığı için Alman hükümeti ile iletişim kuramamıştır.

k) *Die älteste Einwohnerin im Orte* adlı öykü yaşlı olmasına rağmen hala dinç kalmayı başarmış bir kadınının hükümetle olan ilişkisini ve aynı zamanda da bir muhabirle olan iletişimsizliğini konu alır.

Bollerup'ta doksan iki yaşında Birte Feddersen adında akranlarına göre çok enerjik ve çalışkan bir kadın vardır. Yakın çevresi onu kaplumbağa olarak tanımlar. Hep vatkalı etek ve asker postallarına benzer çizme giyinir. Alet çantası da her zaman yanındadır. Önceleri erkek yeğenleriyle oturmuş, daha sonra onlardan ayrılmıştır. Bütün işlerini kendi yapmaktadır. Namı Bollerup'u aşmış Tinglev'e kadar gelmiştir. Bu biyolojik mucizeyi, bir muhabir tanımak ve görüntülemek ister. Muhabir yanına kameramanı da alıp Bollerup'a gider. Bilmek istedikleri sadece aile ilişkileri, alışkanlıkları, nasıl beslendiği, gününü nasıl geçirdiğidir; böylece Birte' nin konuşmalarından dinçliğinin mucizesini anlayacaklardır.

Bollerup'a varan muhabir ve kameraman kapıyı çalar, kapının arkasından eşyaların yeri değiştiriliyormuş gibi bir gürültü gelir. Enerjik dedikleri kadın bir türlü kapıyı açmıyordur. Bir müddet sonra kadın kapıyı açar fakat nefes nefesedir. Elinde bastonu da vardır. Ağzı açık ve bitkin bir şekilde berjere oturur. Muhabir şaşırır. Söylenenlerin tam tersi bir durumla karşılaşmışlardır. Bu muydu konuşulan biyolojik mucize, diye düşünüp geri dönmek isterler. Otobüs durağına giderken bir orman yoluna girerler ve o yol da onları iskelenin yukarısına çıkarır, orada bir alanda otururlar. Baltık Denizi'ni izlerken birden kıyıda Birte Feddersen görünür; bu sefer elinde bastonu yoktur, kaba çizmelerini giymiş kolunun altına da geniş bir tahta almıştır. İskeledeki köprüyü geçtikten sonra balıkçı teknesinin ipini çözer ve onu denize salar. Muhabir heyecanlanır, kameramana “*Koş*” (Lenz, 2006k: 1171) der ve kameraman Birte'nin fotoğraflarını çekmeye başlar. Birte, eski dizel motorunu çalıştırır ve balık ağını denize fırlatır. Sonra ağı alarak bir düğüm yapar ve o enerjiyle ağı tekrar denize bırakır. Kameraman “*Bu kamera benim gördüklerimin kanıtı olacak*” der (Lenz, 2006k: 1171).

Birte balıkları istifler ve iskeleye yanaşır, taşlı kıyıda kafasında balıkları taşıdığı sandıkla geçer. Muhabir ve kameraman yaşlı kadına yaklaşır. Kadın onları görür ve

endişeli bir şekilde “*Her şey bitti mi?*” diye sorar. “*Ne bitti mi?; Ne bitmesi gerekiyordu ki*” diyen muhabire kadın “*Yani engelli emekli maaşı. Ben yirmi dört yıldır engelli maaşı alıyorum. Siz de bunu denetlemek için gelmiş olmalısınız*” (Lenz, 2006k: 1172) diye yanıt verir. Muhabir kadına bu yüzden gelmediklerini yolda giderken de ona niçin geldiklerini açıklar. Birte gülümser ve keyfi yerine gelir. Muhabiri ve kameramanı evine davet edip ikramda bulunur. Muhabir kadının bu yaşta hala dinç olmasını mucize olarak nitelendirmesi üzerine kadın “*Mucize mi? Kocam hayvanlara aşı yapardı; artan aşının da ziyan olmaması için geri kalanını bana vururdu. Ne yapacaktı ki başka? Bazen düşünüyorum da: ben de ona aşı yapsaydım; o da on iki yıl önce ölmezdi*” (Lenz, 2006k: 1172-1173) der. Muhabir ve kameraman ürkmüş vaziyette ona bakarlar. Bir müddet sonra kendine gelen muhabir bu durumu haber yapamayacağını anlar ve “*Yüzüncü yılında görüşmek üzere, Bayan Feddersen*”, (Lenz, 2006k: 1173) diyerek kameramanı da alıp oradan ayrılırlar.

Bu öyküde çatışmaya sebep olan nedenler:

Hükümet-vatandaş ilişkisi açısından ele alındığında, kadın sakat olmadığı halde hükümetten sakat maaşı aldığı görülür. Bu yüzden kadın kapısına gelen yabancı kişilerin hükümetten geldiğini düşünmüş, kendini sakat ve yaşlı olarak göstermeye çalışmıştır. Burada iletişimsizliğe yol açan unsur: dürüst ve samimi olmamaktır. İlişkilerde karşılıklı güven duygusu son derece önemlidir. Bu, hükümet- vatandaş ilişkisi olsun, insan ilişkileri olsun kişi, dürüst olmalı ve davranmalıdır. Toplum kurallarına uymak da vatandaşlık görevidir. Çünkü toplumun refahı için toplumda uyum önemlidir.

Kadının muhabirle olan ilişkisine bakıldığında ise, bireysel tutum ve davranışlarda iletişim sorunu yaşandığı, görülür. Kadın ve muhabir arasındaki iletişimi engelleyen unsurlar şöyle sıralanabilir:

- Kadın kapısına gelen muhabiri tanımadığından onun hakkında önce önyargılı davranmıştır. İletişim engellerinden biri önyargılı olmaktır (Dökmen, 2008: 76).
- Sonra kadın, muhabirle konuşup onu dinlediğinde, olayın kendi düşündüğü gibi olmadığını fark etmiştir; yani varoluş çatışması yaşamıştır. Bu durum da iletişim engellerinden sayılmaktadır (Dökmen, 2008: 71).

- Ayrıca, iletişimi kuran kişilerin eşit olmayan ilişki içinde olmaları da iletişimi engelleyen unsurlardan biridir; yani kadının yaşı, eğitim düzeyi ve yaşam tarzı ile muhabirin yaşı, eğitim düzeyi ve yaşam tarzı bir değildir. Hayata bakış açıları farklıdır. Kadın hayvan aşısının kendini din tuttuğunu söylemesi, muhabirin ve kameramanın çok tuhafına gitmiştir. Çünkü kadının iddia ettiği şey, bilime terstir; bu durum onun eğitim düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Bu yüzden de muhabir kadını haber yapmaktan vazgeçmiştir.

Görüldüğü gibi doğru iletişimde bulunmamak kişileri hem yoruyor hem strese sokuyor hem de kişilerin birbirinden uzaklaşmasına neden oluyor.

SONUÇ

20. yüzyıl edebiyatının en önemli Alman temsilcilerinden olan Siegfried Lenz eserlerinde hep insanı ve toplumsal problemleri ele almıştır. Çünkü toplumdaki sorunlar insanı ilgilendirdiğinden ve herkesin başına gelebileceğinden bu konulara değinmiştir. Bu yüzden Lenz, kahramanları da sıradan kişilerden seçmiş ve eserlerine hep ezilmiş insanı konu etmiştir.

Siegfried Lenz, 2. Dünya Savaşı'nı yaşamış ve aynı zamanda orduda yer alarak savaşta bulunmuştur. Lenz, o zamanların getirdiği birtakım olumsuzlukları gözlemlemiş ve bulunduğu durumun etkisi altında kalmıştır. Yaşadığı bütün bu olumsuzlukları da eserlerinde yansıtmaya çalışmıştır.

Lenz'in hayatına bakıldığında, eserlerinde kendi hayatından da izler görmek mümkündür. Yazar, denize kıyısı olan ülkelerde yaşadığından, pek çok eserlerinde mekân olarak denizi kullanmıştır. Savaşta ve Nazi birliğinde bizzat yer aldığından Nazi dönemini eleştiren, savaş sonrası Almanya'sını inceleyen yapıtları ile ilgi çekmiştir. Özellikle eserlerinde totaliter güç karşısında halkın çaresizliğini ve savaşın insanları nasıl etkileyip psikolojik yıkıma yol açtığını göstermeye çalışmıştır. Ayrıca Lenz, eserlerinde parçalanmış ailelere de değinmiştir.

Yazarın kendi hayatına bakıldığında da babasının ölümünden sonra annesinin evlenmek için gittiğini, onu büyük annesinin büyüttüğü görülür. Bu durum da bize, yazarın annesinden uzak büyüdüğünü ve parçalanmış bir aile yapısının olduğunu düşündürür. Lenz bu yüzden eserlerinde toplumsal problemleri, insanı ilgilendiren ve ailevi konuları ele alarak insanların bilinçlenmesini istemiştir.

Lenz, sadece roman değil kısa öyküler, radyo oyunları, tiyatro için oyunlar da yazmıştır. Fakat Lenz'in kısa öykülere ayrı bir ilgisi olmuştur. Kısa öykülerin kişiler üzerinde daha etkili olduğunu düşünmüştür. Çünkü kısa öyküler toplumdaki var olabilen veya olabilecek konuları ele alır. Bu yüzden kişinin dikkatini çeker. Öyküler, yapılan hataların dışarıdan objektif bir gözle bakılmasını ve görülmesini sağlar. Kişiyi düşündürür. Öykülerden ders alan kişi bilinçlenir ve davranışını düzeltir.

Lenz, öyküleri ile aydınlatıcı ve uyarıcı olmaya çalışmıştır. Lenz'e göre, toplumda yer alan bütün bu problemler iletişimsizlikten kaynaklanmaktadır. Çünkü insan ilişkilerin tümü iletişimle ilgilidir. İletişim gerçek anlamıyla karşılıklı anlaşmayı ve paylaşmayı amaç edinir. Fakat buna rağmen insanlar aralarında iletişimsizlik yaşar. Lenz, iletişimsizliğin toplumun huzurunu bozduğuna, insanları birbirinden uzaklaştırdığına ve insanın psikolojisini etkilediğine inanır. Bu yüzden eserlerinde bu konulara değinerek toplumun bilinçlenmesini ve anlaşmazlıkların giderilmesi için çözüm üretilmesini ister. Çünkü sağlıklı iletişim, toplumun huzuru ve refahı için çok önemlidir.

Peki, iletişimin amacı karşılıklı anlaşmayı ve paylaşmayı sağlamak olduğu halde insanlar neden hala iletişimsizlik yaşamaktadır, sorusu akla gelebilir. Bu sorunun cevabı Siegfried Lenz'in ele alınan kısa öykülerinde görmek mümkündür:

Lenz, *Die Flut ist pünktlich* öyküsünde, mutsuz bir çifti ele almıştır. Çift birbiriyle etkileşim ve iletişim içinde olamamış bu yüzden de aralarındaki sorunlara bir çözüm bulamamışlardır. Bu durumda problem daha da büyüyerek kadının psikolojisinin bozulmasına neden olmuştur. Ruhsal olarak bunalımda olan kadın, sağlıklı düşünemez hale gelmiştir. Oysa sağlıklı insanın düşünme gücü yerindedir ve bu yüzden de dengesiz hareketlerde bulunmaz.

Kadın diğer bir yandan sevgilisiyle de sağlıklı iletişim içinde olamamıştır. Çünkü sevgilisi, onun kocasından ayrılmasını ve onun kocasıyla bu durumu konuşmasını istemiştir; fakat kadın kocasıyla iletişim kuramadığından ya da iletişimden kaçtığından bu durumu onunla konuşamamıştır. Bu yüzden kadının sevgilisi her buluşmalarında ona suçlayıcı ve yargılayıcı davranmıştır; bu durum da aralarındaki iletişimi engellemiştir ve kadının kaçınma-kaçınma çatışması yaşamasına neden olmuştur. Her iki tarafla da iletişimsizlik yaşayan kadın, sorunun ancak kocasının ölmesiyle son bulacağına kendini inandırmış ve bu yüzden de kocasını kendi elleriyle ölüme itmiştir.

Der seelische Ratgeber öyküsünde de evli çiftin mutsuzluğu yine iletişimsizliktir. İşinden eşine zaman ayıramayan adam, karısı tarafından boşanma talebiyle karşılaşır. Aynı zamanda adam yatılı okulda olan oğluna da zaman ayıramaması onu görmeye gitmemesi ve ona kayıtsız kalması oğluyla da sorun yaşamasına sebep olmuştur.

Oğlu ve karısı ile iletişimsizlik yaşaması tüm aileye zarar vermiş, tüm aile bireylerini mutsuz etmiş ve her Şeyden önemlisi ailenin dağılmasına sebep olmuştur. Oysa aile yaşamının temelini iletişim oluşturur. Ailede eşler arasında sorunlar çıkabilir bu da doğaldır; fakat çiftler birbiriyle konuşarak sorunların üstesinden gelebilir. Eşlerin birbirinin Őikyetlerini dinlemeleri, birbiriyle duygularını paylaşmaları, birbirlerine değer verdiklerini gösterir ve evliliğin mutlu Şekilde, güven içinde devam etmesini sağlar.

Die Nacht im Hotel öyküsünde, bir babanın çocuğuna aşırı koruyucu davranması, gerektiğinden fazla kontrol ve zen göstermesi, çocuğun duygusal olarak kırılđan olmasına yol açmıştır. Bu yüzden çocuğun bir başkaları tarafından, babasından gördüğü ilgi ve alakayı görememesi onu mutsuz etmiş ve yemedi den içmeden kesilmesine neden olmuştur.

Anne ve babanın çocuklarına koruyucu tutum sergilemeleri çocukların bağımlı bir birey olarak yetişmesine sebep olur ve çocuklarının psiko-sosyal yönden olgunlaşmasını engeller. Bu bağlamda koruyucu tutum da iletişim hatalarından sayılmaktadır. Çünkü ocuk ileride çevresinden aynı tutumu bekler ve aynı tutumu bir başkasından göremediği zaman da mutsuz olur. Zira iletişim kurmada kişisel özelliklerimiz, tutumlarımız, değerlerimiz etkili olmaktadır.

Diğer bir yandan Bay Schwamm'ın odasını paylaştığı beyle de iletişimsizlik yaşadığına Őahit oluruz. Buradaki iletişim engeli rollerdir. Bay Schwamm bir baba, diğer kişi ise bir baba değildir. Bu yüzden adam bir babanın duygusunu anlayamamıştır.

Adamın ayrıca Bay Schwamm'a karşı yargılayıcı konuşması da aralarında iletişimin kopmasına neden olmuştur. Çünkü adamın geçmişte yaşadığı acılar onu katılaştırmıştır.

İletişimde sen dili yerine ben dilini kullanmak önemlidir. Çünkü ben dili, kişiye değer, kişinin davranışına yöneliktir. Ayrıca ben dili, benlik duygusunu zedelediğinden iletişime yardımcı olur ve kişileri birbirine yakınlılaştırır.

Der Sohn des Diktators öyküsünde, diktatör olan bir babanın oğluyla olan baskıcı ilişkiyi konu alır. Otoriter bir devlet adamı olan baba oğluna küçük yaşta yaşından

büyük iş yükleyip, onu devlet işlerinde söz sahibi yapması çocuğunun hırslı bir birey olarak yetişmesine neden olmuştur. Bir yandan baba, çocuğuna hem yetki vermiş diğer bir yandan da tutarsız davranmıştır. Çünkü çocuğunu küçük bir hatasından dolayı onu suçlayıp dövmüştür. Bu durum çocuğun kendine olan güveninin ve itibarının sarsılmasına neden olmuş ve baba-oğul iletişimini engellemiştir. Zira baskıcı ve otoriter tutum karşısında kişi kendini aşağılanmış hisseder ve kendine olan güvenini yitirir. Çocuk, bu yaşananlardan sonra babasına içten içe öfke duymuş ve bir suikast düzenleyerek babasını öldürmeye çalışmıştır. Sonuçta çocuk babasını değil ama babası oğlunu öldürmüştür.

Öyküde baba, çocuğunun ona saygı duymasını istemiş fakat kendisi çocuğuna saygı duymayıp onu aşağılamıştır. Bütün bu davranışlar kişiliği zedelemekle kalmayıp hem iletişimi engellemiş hem de kişiyi saldırganlaştırmıştır. Görüldüğü gibi baskıcı tutum sergilemek ve şiddet kullanmak kişilerin birbirine kin duymalarına, birbirlerinden uzaklaşmalarına yol açar.

Sağlıklı, mutlu ve başarılı çocuk yetiştirmek için sağlıklı iletişim kurmak gerekir. Ailelerin çocuklarını yetiştirirken çocuklarının yetişme evrelerindeki dönemleri de göz önünde bulundurmaları ve ona göre çocuklarına yaklaşımlarını belirlemeleri gerekir. Çocuğu dinlemek ona zaman ayırmak çocuğun kendine olan özgüven duygusunu geliştirir ve çocuk kendini önemli hisseder. Çocuk saygı görmeyi ve değer vermeyi öğrendiği için de karşısındaki kişiye saygı duyup değer verir. Ruh sağlığı yerinde olduğu için de sağlıklı iletişimde bulunur. İletişimde sorun yaşasa bile nasıl davranması gerektiğini bildiği için iletişimi olumlu hale çevirmeyi başarır.

Ein Freund der Regierung öyküsünde, hükümet ile vatandaşın iletişimsizliği söz konusudur. Otoriter ve baskıcı tutum ile halkı yönetmek, şiddet kullanarak halkına gözdağı vermek hükümetin, halkını hiçe saydığını gösteren bir tutumdur. Otorite kurmak, emir vermek, şiddet kullanmak gibi eylemler sağlıklı iletişimi engelleyen unsurlardır. Çünkü özgürlüklerin kısıtlanması, kişisel yaşamın yok edilmesi ve liderin tek hakim düşünce olması, ilişkileri tehlikeye sokar. Kişileri saldırganlaştırır ve birbirlerine kin duymalarını sağlar. Bu yüzden otoriter ve baskıcı tutum da iletişimi engelleyen hataların başında gelir. Baskı altında kimse olgunlaşamaz ve düşünemez.

Halk, ülkeyi temsil eder. Ülkeyi yöneten kişi, halkına karşı demokratik bir yaklaşım içinde olmalıdır. Bir ülke liderinin, halkına saygı duyması, onları dinlemesi ve onların ihtiyaçlarına cevap vermesi ve biz bilincinde olması beklenir. Ayrıca lider, güven ortamı oluşturmalıdır. Çünkü güven duygusu iletişimi kolaylaştırır. İnsanları birbirine yaklaştırır. Ülkenin gelişmesi de ancak halkın güven içinde, hür ve düşünce özgürlüğüne sahip olmasıyla mümkündür.

Öykülerden de anlaşıldığı üzere iletişimsizlik insan hayatında büyük bir sorundur. İletişimsizlik sorunu öykülere bakıldığında, iletişimin önemini kavrayamamaktan, iletişimin önemli bir ihtiyaç olarak görülmemesinden ve etkin iletişim yöntemlerini bilmemekten kaynaklandığı görülür.

İletişimsizlik sorunuyla baş edebilmek için kişilerin bilmesi ve uygulaması gereken çözüm yolları vardır. Bunların en önemlisi empati yapabilmek ve ben dilini kullanmaktır. İletişimde ses tonumuzun tek düze olmaması, vereceğimiz mesajın açık ve anlaşılır olması da son derece önemlidir. Kişi şayet dinleyici konumundaysa, konuşmacının yüzüne bakarak, sözünü kesmeden onu dinlemeli ve onu anladığını ifade eden geri bildirimde bulunmalıdır. Geribildirim, konuşanı dinlediğimizi ve onu önemseydiğimizi gösterir. Ayrıca jest ve mimiklerle de anladığımızı belli etmeliyiz. Asla önyargılı olmadan dinlemeli, kişinin yerine kendimizi koyarak ve onun bakış açısıyla bakmaya çalışarak, onu anlamaya çalışmalıyız; empatik olup, empatik tepki vermeliyiz. Empati yapmak kişileri anladığımızı gösteren bir tutum olduğu için iletişimi kolaylaştırır ve kişileri birbirine yakınlaştırır.

Ayrıca kişi karşısındaki kişi ile anlaşmazlık yaşadığında veya iletişimde olduğu kişiyle görüşleri uyuşmadığında hemen öfkelenmemeli ve asla kişiliğe yönelik bir tavır almamalıdır. İletişim dili olan ben dilini kullanarak rahatsız olduğu durumu kişiye, onu kırmadan ifade edebilmelidir. Hiçbir zaman suçlayıcı ve eleştirici olmamalıdır. Keza, sen dili her zaman için iletişimin akışını bozar ve engeller.

İletişimi engelleyen diğer unsurlar da akıl vermek, ad takıp alay etmek ve saygısız davranmaktır. Bu yüzden kişiler etkin iletişim içinde olabilmeleri için öncelikle iletişim konusunda kendini eğitmeli ve bilinçlendirmelidir.

Görüldüğü üzere iletişimin net bir çözümü yoktur ancak çözüm yolları vardır. Kişilerin bu çözüm yollarını bilmesi ile kişiler iletişimde oluşabilecek anlaşmazlıkları en aza indirebilir veya anlaşılabilirliği ortadan kaldırıp sağlıklı iletişim kurabilir.

Unutmamalıdır ki, sağlıklı iletişim ancak her iki kişinin de sağlıklı ruh haline sahip olması ile mümkündür.

KAYNAKÇA

- ADUGİT, Yavuz (2013), *Etikte Akıl ve Duygu Çatışması*, Umuttepe Yayınları.
- BASSMAN, Winfried (1978), *Siegfried Lenz: sein Werk als Beispiel für Weg u. Standort die Literatur in der Bundesrepublik Deutschland*, Bonn: Bouvier.
- CÜCELOĞLU, Doğan (2001), “İçimizdeki Biz”, Remzi Kitabevi.
- CÜCELOĞLU, Doğan (2002), “Keşke'siz Bir Yaşam İçin İletişim”, Remzi Kitabevi.
- CÜCELOĞLU, Doğan (2013), “İçimizdeki Çocuk”, Remzi Kitabevi.
- COUDERC, Pascal (2013), “İkili ilişkilerde Duygusal Manipülasyon”, İletişim Yayınevi.
- DÖKMEN, Üstün (2013), “Varolmak Gelişmek Uzlaşmak”, Remzi Kitabevi.
- DÖKMEN, Üstün (2013), “Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati” Remzi Kitabevi.
- GÜRÜZ, Demet ve TEMEL EĞİNLİ, Ayşen (2012), “Kişilerarası İletişim (Bilgiler- Etkiler- Engeller)”, Nobel Yayın Evi.
- KAUFMANN, Walter (1997), “İnsanı Anlamak”, İdea Yayınevi.
- LENZ, Siegfried (2006a), Die Nacht im Hotel. “*Siegfried Lenz. Die Erzählungen*”, Hamburg: Hoffmann und Campe.
- LENZ, Siegfried (2006b), Der Sohn des Diktators. “*Siegfried Lenz. Die Erzählungen*”, Hamburg: Hoffmann und Campe.
- LENZ, Siegfried (2006c), Ein Haus aus lauter Liebe. “*Siegfried Lenz. Die Erzählungen*”, Hamburg: Hoffmann und Campe.
- LENZ, Siegfried (2006d), Der seelische Ratgeber. “*Siegfried Lenz. Die Erzählungen*“, Hamburg: Hoffmann und Campe.
- LENZ, Siegfried (2006e), Die Strafe. “*Siegfried Lenz. Die Erzählungen*”, Hamburg: Hoffmann und Campe.
- LENZ, Siegfried (2006f), Die Flut ist pünktlich. “*Siegfried Lenz. Die Erzählungen*”, Hamburg: Hoffmann und Campe.
- LENZ, Siegfried (2006g), Der sechste Geburtstag. “*Siegfried Lenz. Die Erzählungen*”, Hamburg: Hoffmann und Campe.

- LENZ, Siegfried (2006h), Der Vogeltausch. "*Siegfried Lenz. Die Erzählungen*", Hamburg: Hoffmann und Campe.
- LENZ, Siegfried (2006i), Ein Freund der Regierung. "*Siegfried Lenz. Die Erzählungen*", Hamburg: Hoffmann und Campe.
- LENZ, Siegfried (2006j), Wie bei Gogol. "*Siegfried Lenz. Die Erzählungen*", Hamburg: Hoffmann und Campe.
- LENZ, Siegfried (2006k), Die älteste Einwohnerin im Orte. "*Siegfried Lenz. Die Erzählungen*", Hamburg: Hoffmann und Campe.
- REICH- Ranicki, Marcel (2006), Gleichwort. In: "*Siegfried Lenz. Die Erzählungen*". Hamburg: Hoffmann und Campe (S.13).
- ULUÇ, Nurhan (2010), Der gesellschaftliche Aspekt von Lenz in seinen Kurzgeschichten. XI. "*Türkischer Internationaler Germanistik Kongress. Tagungsbeiträge*". İzmir. (S.95)
- AKSOY, Temel (06.07. 2010), (<http://www.temelaksoy.com/oykuler-neden-bu-kadaronemli/>) Erişim tarihi: 21. 02. 2014.
- ATALAY, Emrah (31.12.2008), (<http://emrahatalay.blogspot.com.tr/>) Erişim tarihi: 23. 03. 2014.
- AYDINLI, Hasan (15. 04. 2012), (www.dusunvebasar.com/ruh-dunyamizda-kanayan-yara-pasif-saldirganlik/index.html) Erişim Tarihi: 23.01.2014.
- GÜNENÇ, Saygı, (<http://saygigunenc.com/?p=114>) Erişim tarihi: 01.02. 2014.
- ERAY, Kaya, Online Ansiklopedi Editörü (<http://iletisim.nedir.com/>) Erişim tarihi: 20. 01. 2014.
- KOYUN, Bilge (19.11.2011), (www.bilgekoyun.com/iletisimin-engelleri) Erişim Tarihi: 22. 02. 2014.
- KROTZ, Friedrich (2008), Kultureller und gesellschaftlicher Wandel im Kontext des Wandels von Medien und Kommunikation. In: *Medienkultur und soziales Handeln*. VS Verlag für Sozialwissenschaften, p. 43-62. (http://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-3-531-90898-4_2) Erişim Tarihi: 4. 6. 2014.
- KURZGESCHICHTE, (<http://referateguru.heimat.eu/Kurzgeschichte.htm>) Erişim tarihi: 26. 01. 2014.
- M.E.B.(2013),(http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/06/06/974804/dosyalar/2013_01/08122344_kisilerarasiiletisim_yeni.pdf) Erişim tarihi: 012.011. 2013.
- ÖZMEN, Erol, (www.psikoloji.web.tr/sucluluk.htm) Erişim tarihi: 3.02.2014.

TAŞ, Yeşim, (www.pdgm.bilkent.edu.tr/kisilerarasi_iletisim.html) Erişim tarihi: 21.01. 2014.

TELEPATİ, (www.telepati.com.tr/kasim04/konu2.htm) Erişim tarihi: 01.03. 2014.

ÖZGEÇMİŞ

İstanbul 'da doğdu. İlk, orta ve Lise eğitimini Almanya'da aldı. 1988'de ailesi ile Türkiye'ye döndü. Evli ve bir oğlu var. 2001 de Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Almanca Öğretmenliği Bölümü'nden mezun oldu. Çeşitli özel eğitim kurumları ve devlet okullarında Almanca öğretmeni olarak çalıştı. Yarı ve tam zamanlı eğitimliğin yanı sıra ayrıca, çeşitli firmalara ve kişilere özel dersler verdi. Şu an Galatasaray Üniversitesi Yabancı Diller (Kursları) Bölümü'nde Almanca okutmanı olarak çalışmaktadır.